

PATVIRTINTA

Kauno r. savivaldybės Tarybos

2016 m. rugpjūčio 25 d. sprendimu

Nr. TS-249

KAUNO R. GIRAITĖS DARŽELIS

IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

Parengė: direktorė Giedrė Jašinauskienė

auklėtoja Stasė Rimšienė

meninio ugdymo pedagogė Aušra Sadauskienė

visuomenės sveikatos specialistė Ingrida Bosienė

Kaunas, 2016

TURINYS

IŽANGA.....	4
1. BENDROSIOS NUOSTATOS	5
1.1. Informacija apie įstaigą.....	5
1.2. Vaikai ir jų poreikiai	5
1.3. Tėvai ir jų poreikiai.....	6
1.4. Bendruomenės ypatumai.....	6
1.5. Įstaigos savitumas	6
1.6. Ugdymo filosofija	7
2. UGDYMO TIKSLAS IR UŽDAVINIAI.....	8
3. UGDYMO PRINCIPAI	9
4. UGDYMO(SI) METODAI IR PRIEMONĖS.....	10
4.1. Ugdymo metodai.....	10
4.2. Priemonės.....	10
5. UGDYMO TURINYS.....	11
5.1. Ankstyvasis ikimokyklinis amžius	12
Socialinė kompetencija	12
Pažinimo kompetencija	15
Komunikavimo kompetencija	19
Sveikatos saugojimo kompetencija	21
Meninė kompetencija	23
5.2. Ikimokyklinis amžius.....	26
Socialinė kompetencija	26
Pažinimo ir mokėjimo mokytis kompetencija.....	30
Komunikavimo kompetencija	38
Sveikatos saugojimo kompetencija	43
Meninė kompetencija	49
6. Pedagogo veikla	55
6.1. Socialinė kompetencija	55
6.2. Pažinimo ir mokėjimo mokytis kompetencija	55
6.3. Komunikavimo kompetencija	56
6.4. Sveikatos saugojimo kompetencija.....	57
6.5. Meninė kompetencija.....	58

7. Vaiko – šeimos – pedagogo partnerystė.....	59
8. Bendradarbiavimo su šeima būdai, formos	60
9. Ugdymo pasiekimai ir jų vertinimas	61
10. Naudoti šaltiniai ir literatūra.....	63

ĮŽANGA

Giraitės darželio ikimokyklinio ugdymo (-si) programa „Mano rožinis darželis žalioje Giraitėje..." buvo parengta 2007 m. Po trijų metų ši programa atnaujinta. Šiandien ugdymo turinys ikimokyklinėje įstaigoje turi laiduoti įvairiapusę vaiko galių sklaidą. Tokią ugdymo sampratą tiksliausiai nusako holistinis požiūris į asmenybės ugdymą, kada greta vaiko intelektualinio, pažintinio ugdymo siekiama suformuoti naujas pažiūras, padedama atsiskleisti vaiko jausmams, emocijoms, siekiama nuolat žadinti vaiko motyvaciją veikti. Pedagogas - ne visažinis specialistas, o ugdymo proceso organizatorius. Jo vaidmuo - stebėti vaiką, tinkamu laiku jį pastiprinti, įkvėpti ar skatinti veikti, kurti produktyvią ugdymo(-si) aplinką, taikyti įvairius ugdymo metodus ar technologijas. Ugdymo turinys sudarytas vadovaujantis integralumo ir individualizavimo principais. Integruotas ugdymo turinys padeda geriau suvokti visuminio pasaulio ypatumus. Vadovaujantis šia ugdymo samprata, parengta nauja įstaigos ikimokyklinio ugdymo programa.

1. BENDROSIOS NUOSTATOS

1.1. Informacija apie įstaigą

- Kauno r. Giraitės darželis - yra viešasis juridinis asmuo, Kauno r. savivaldybės biudžetinė įstaiga.
- Darželis savo veiklą pradėjo 1967 m. rugsėjo 1 d.
- Darželio adresas – Akacijų g. 5, Giraitės k., LT-54310, Kauno r. sav.
- Darželio telefonas: 837 53 74 40.
- Darželio el. paštas.: giraitesdarzelis@inbox.com
- Darželio internetinė svetainė: <http://www.giraites-darzelis.mozello.lt/>
- Mokymo kalba – lietuvių kalba.
- Mokymo formos – dieninė, 5-kių darbo dienų (10,5 val.)
- Pagrindinė veiklos sritis – švietimas. Pagrindinės veiklos rūšis – ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas.

1.2. Vaikai ir jų poreikiai

Darželyje yra 1-a mišraus amžiaus (2-6 metų) vaikų grupė, kurioje dirba 3 pedagogai: auklėtoja, direktorė ir meninio ugdymo pedagogė. Visos pedagogės turi vyresniojo auklėtojo kvalifikacines kategorijas.

Šia programa siekiama apjungti svarbiausius ikimokyklinio amžiaus vaiko poreikius. Vertinant vaiko poreikius, laikomasi šių principų:

Vaiko gerovės - užtikrinama organizuota įvairių rajone veikiančių socialinių paslaugų ir institucijų sistema, kuri padeda užtikrinti vaiko fizinę ir psichinę sveikatą. Darželis palaiko ryšius su Užliedžių seniūnijos socialiniais darbuotojais, Kauno r. Pedagogine psichologine tarnyba, Vaiko teisių apsaugos tarnyba.

Vaiko interesų prioritetiškumo – pradedant įgyvendinti programos turinį, pirmiausia yra paisoma vaiko interesų ir atsižvelgiama į jų poveikį vaiko gerovei: įvertinami turimi vaiko gebėjimai ir įgūdžiai, įgyta socialinė patirtis šeimoje ar kitose ugdymo institucijose. Didelis dėmesys kreipiamas ypatingiems, išskirtiniems, specialiųjų poreikių (gabių ir talentingų vaikų; atvykusių į Lietuvą iš užsienio ir dvikalbių šeimų; socialinės atskirties aplinkoje augančių ir turinčių negalę) vaikų poreikiams. Esant būtinybei sudaromos individualios ugdymo(si) programos, kreipiamasi pagalbos į reikiamus specialistus ar tarnybas.

Nediskriminavimo - visiems vaikams garantuojamos lygios galimybės dalyvauti įgyvendinant ugdymo(si) turinį nepriklausomai nuo vaiko, jo tėvų ar kitų vaiko atstovų pagal

įstatymą rasės, lyties, kalbos, tautybės, socialinės padėties, sveikatos ar kokių nors kitokių aplinkybių.

Saugumo – programos įgyvendinimo turinys parengtas taip, kad būtų užtikrintas vaiko fizinis ir psichologinis saugumas.

Sistemiškumo – programa parengta įvertinus bendruosius ikimokyklinio amžiaus vaikų poreikius pedagoginiu, socialiniu, psichologiniu bei fiziologiniu požiūriu. Individualūs vaiko poreikiai yra vertinami kompleksiskai: tėvų, grupės auklėtojos, meninio ugdymo pedagogės, visuomenės sveikatos biuro specialistės.

Rengiant ikimokyklinio ugdymo(si) programą buvo orientuojamai į A.Maslow poreikių piramidę, kuomet yra išskiriami svarbiausi poreikių lygmenys:

- ✓ Fiziologiniai poreikiai;
- ✓ saugumo poreikiai;
- ✓ socialiniai poreikiai;
- ✓ poreikis būti gerbiamam ir pripažintam;
- ✓ saviraiškos ir savirealizacijos užtikrinimo.

1.3. Tėvai ir jų poreikiai

Tėvų apklausa parodė, kad tėvai, leisdami vaiką į darželį, pirmiausia rūpinasi, ar jis ten gerai jausis, išliks smagus, linksmas, ar bus saugus. Todėl visos darželio bendruomenės rūpestis – **sukurti** vaikams palankų emocinį klimatą. „Lietuvos vaikų ikimokyklinio ugdymo koncepcijoje“ (1989, p. 71) teigiama: „Ikimokyklinėje įstaigoje turi būti sudaryta vaikui natūrali, džiugi buvimo aplinka, užtikrinama jo globa“, „ugdymo sėkmė priklauso nuo šilto emocinio klimato, vaiką supančių taurių, dvasingų žmonių“. Papildant darželio ikimokyklinio ugdymo programą taip pat prisiimama atsakomybė ir už visuminį vaikų ugdymą(-si), atsižvelgiama į individualius ir specialiuosius (gabių, spec. poreikių, socialinės atskirties aplinkoje augančių) vaikų poreikius. Pedagogės susipažinę su A. Maslow poreikių teorija, E. Eriksono, H. Gardner darbais.

1.4. Bendruomenės ypatumai

Darželio bendruomenė yra susitelkusi kaitai, vyrauja geranoriški santykiai. Didžiausias bendruomenės prioritetas yra kaitos proceso kuriant XXI a. darželį orientuotą į vaiką ir į jo poreikius skatinimas, ugdymo proceso vyksmo ir kokybės įsivertinimas.

1.5. Įstaigos savitumas

Artimas darželio, vietos bendruomenės ir tėvų ryšys leidžia sėkmingai taikyti naujus ugdymo metodus ir formas („Tėveliai – kaip ugdytojai“, „Meno terapija“). Vaikų ugdymas vyksta per asmenines jo patirtis (pagal Suomijos mokyklų modelį) sužadinant norą pačiam kurti, eksperimentuoti, bendrauti ir bendradarbiauti, diskutuoti, vertinti.

1.6. Ugdymo filosofija

Darželio bendruomenei artimiausia J. Bakūnaitės programoje „Auginų gyvybės medį“ išsakytos mintys : „Nebijokime eiti ieškojimų keliu. Kartais klystame, nusiviliame, bet aplanko ir džiaugsmo valandėlės. Džiaugiesi, jei matai kaip vaiko širdelėje kalasi tvirtas Meilės artimui daigelis, kad jis su džiaugsmu eina į darželį, kai tėvai pasako, jog namuose jaučia vaiko vidinę ramybę, jis tapo atidesnis, paslaugesnis, geresnis. Gera, kai vaikai trokšta žinių, kad kūryboje atskleidžia patirtą grožį.“ (Bakūnaitė J. Humanistinio vaikų ugdymo programa. Auginu gyvybės medį. Vilnius: Eugrimas, 1998. p.139).

2. UGDYMO TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Tikslas: Atsižvelgiant į pažengusias mokslo ir visuomenės raidos tendencijas, kurti sąlygas padedančias vaikui tenkinti prigimtinius, kultūros, taip pat ir etninius, socialinius, pažintinius poreikius.

Uždaviniai:

1. Kurti vaikui saugią, šiltą, estetišką aplinką, palankią jo socializacijai.
2. Skatinti jį aktyviai veikti, bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais ir bendraamžiais plėtojant jo emocinę, socialinę, pažintinę ir kultūrinę patirtį.
3. Sergėti ir stiprinti vaiko fizinę ir psichinę sveikatą, padėti adaptuotis naujoje ugdymo(-si) aplinkoje, tenkinti aktyvumo ir judėjimo poreikius.
4. Plėsti aplinkinio pasaulio suvokimą, sudarant galimybes patirti pažinimo džiaugsmą, plėtoti intelektualinius gebėjimus, ugdyti sakytinę kalbą kaip saviraiškos, bendravimo ir pažinimo priemonę.
5. Ugdyti vaiko kūrybiškumą, leidžiant jam pasirinkti norimą veiklą ir priemones. Sudaryti sąlygas pagrindinei vaikų veiklai – žaidimui.
6. Remiantis partneryste, bendravimu ir bendradarbiavimu kurti pozityvius tarpusavio vaikas – šeima - pedagogas santykius, skatinančius visuminį vaiko ugdymą(-si).

3. UGDYMO PRINCIPAI

Humaniškumo principas. Gerbti vaiką kaip asmenybę, užtikrinti jo teisę gyventi ir elgtis pagal prigimtį ir asmeninę patirtį.

Integracijos principas. Užtikrinamas vaiko asmenybės harmoningumas, fizinio, psichinio ir socialinio ugdymo darna. Ugdymas vyksta integruotai, neskaidant į atskiras veiklas, atsižvelgiant į vaiko visuminį pasaulio supratimą.

Individualizavimo principas. Vaikai ugdomi atsižvelgiant į individualias savybes, patirtį, poreikius, ugdymosi šeimoje tradicijas. Stebima ir fiksuojama vaiko daroma pažanga, numatoma tolimesnė ugdymo(si) perspektyva.

Socialinio kultūrinio kryptingumo principas. Ugdymo turinys nukreiptas į vaiko socialinių ir kultūrinių kompetencijų pradmenų formavimą(si), ruošimą(si) gyventi globalioje visuomenėje.

Partnerystės su šeima principas. Pozityvi pedagogo, vaiko ir šeimos sąveika. Šeima – aktyvus ugdymosi proceso dalyvis, partneris.

Kūrybiškumo principas. Prigimtines kūrybines vaiko galias ir saviraišką skatina ir puoselėja kūrybiškas pedagogų požiūris į ugdymą.

4. UGDYMO(SI) METODAI IR PRIEMONĖS

4.1. Ugdymo metodai

Žaidybinis metodas - skatina vaikų teigiamas emocijas, padeda formotis socialiniams įgūdžiams, natūraliu būdu sukonzentruoti dėmesį į ugdomąją veiklą.

Vaizdinis metodas - nukreiptas į vaizdinių formavimą apie vaikus supančio pasaulio objektus ir reiškinius.

Praktinis metodas - vaikams padeda per veiklą pažinti ir suprasti juos supančią aplinką.

Žodinis metodas (pasakojimas, pokalbis) - suteikia galimybę perduoti informaciją.

Kūrybinis metodas - sudaro sąlygas vaikams reikšti ir įgyvendinti savo idėjas, ieškoti problemų sprendimo būdų.

Projektinis metodas - kurio taikymas padeda formuoti įvairesnį ugdymo procesą, atsižvelgiant į platesnį darželio poreikį.

4.2. Priemonės

Giraitės darželyje yra įvairių ugdymo priemonių, skatinančių vaiko aktyvumą, norą pažinti, stebėti, kurti, tyrinėti, ieškoti, atrasti, bendrauti ir bendradarbiauti. *Ugdymo(si) priemonės* - tikslingos, veiksmingos, ekologiškos, įvairios, atitinkančios higienos normą ir keičiamos pagal galimybę.

5. UGDYMO TURINYS

Giraitės darželio aplinka yra orientuota į vaiką, jo poreikius ir galimybes. Išorinė ir vidinė aplinka yra estetiška ir funkcionali. Ji skatina individualių vaiko kūrybos galių ir saviraiškos – savęs įprasminimo, laisvės meilės ir pagarbos, kūrybos – pradmenų sklaidą. Šie pradmenys ugdomi žaidžiant, susipažįstant su nauja aplinka, ugdomosi priemonėmis ir skatinant jo gebėjimą bendrauti. Grupės aplinka yra jauki ir ugdanti, neslopinanti natūralaus vaiko poreikio judėti, saviraiškos, bendravimo, emocijų.

Kuriama tokia aplinka, kuri padeda geriausiai įgyvendinti programoje numatytus ugdymo tikslus, uždavinius, turinį. Kurdami aplinką, ugdytojai atsižvelgia į bendruosius vaikų psichinės ir fizinės raidos dėsnius, socialinę, kultūrinę vaiko patirtį, į jo individualumą.

Ugdymo turinys atspindi vaiko kompetencijų ugdymą. Išskiriamos penkios kompetencijos, sietinos su 18 vaiko pasiekimų sričių (žr. Priedą Nr. 1):

- ✓ socialinė kompetencija;
- ✓ pažinimo ir mokėjimo mokytis kompetencija;
- ✓ komunikavimo kompetencija;
- ✓ sveikatos saugojimo kompetencija;
- ✓ meninė kompetencija.

Jos išdėstomos pagal dvi amžiaus grupes:

- 1 – 3 metų, ankstyvasis ikimokyklinis amžius;
- 4 – 5/6 metų, ikimokyklinis amžius.

5.1. Ankstyvasis ikimokyklinis amžius

Socialinė kompetencija – socialiniai mokėjimai ir įgūdžiai būtini bendraujant su žmonėmis, atspindintys tikrovės pažinimą, formuojantys vertybių ir elgesio normų sistemą.

Esminės nuostatos:

- ✍ vertina save teigimai;
- ✍ domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais;
- ✍ nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį;
- ✍ nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais ir bendraamžiais;
- ✍ didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais.

Siektinos vertybinės nuostatos, gebėjimai, pasiekimai	Vaiko veiksenos
Atpažįsta save, kalba pirmuoju asmeniu	✍ Pasako savo vardą; ✍ Rodo į save pirštu; ✍ Kalboje vartoja įvardžius „aš“, „mano“.
Skiria lytis	✍ Tyrinėja save veidrodyje; ✍ Atpažįsta, parodo kūno dalis; ✍ Jaučia skirtumą tarp mergaičių ir berniukų.
Pradedą atpažinti ir pavadinti jausmus, emocijas	✍ Reiškia mintis mimika: linksmas, liūdnas; ✍ Jaučiasi saugus grupės narių, šeimos ugdytojų tarpe; ✍ Kartoją veiksmus, kurie sukelia juoką, atkreipia dėmesį.
Geriau valdo savo emocijų raišką ir veiksmus	✍ Varto knygeles, kur pavaizduoti liūdni, linksmi vaikai, pasako, ką jie galėtų jausti; ✍ Žaisdamas su draugais atkreipia dėmesį į kitų jausmus, paaiškina poelgius, ima rūpintis jais; ✍ Pradedą išklausyti šalia esančius draugus.
Kartodamas veiksmą siekia numatyto rezultato	✍ Stato iš kaladėlių namelį; ✍ Dėlioja dėlionę, aprengia, nurengia lėlytę; ✍ Pats stengiasi nusirengti, tvarko savo drabužius,

	aunasi batukus; ✎ Taisyklingai laiko šaukštą, plaunasi rankas; ✎ Piešia, šoka, dainuoja.
Bando laikytis taisyklių	✎ Atitraukia ranką nuo draudžiamo daikto; ✎ Supranta, kad ką nors veikiant būtina laikytis ir laukti eilės; ✎ Pasidalina paprašytu daiktu ar daiktais su kitais; ✎ Bando prisiminti, kaip grupėje vaikai elgiasi; ✎ Tvarkosi savo išorę, naudoja nosinę, servetėlę; ✎ Pats stengiasi nusirengti, tvarko savo drabužius, aunasi batukus; ✎ Taisyklingai laiko šaukštą, savarankiškai valgo, žino savo vietą prie stalo, geria iš puoduko.
Nori veikti savarankiškai ir tikisi suaugusiųjų palaikymo	✎ Tvarko savo drabužius, aunasi batukus; ✎ Savarankiškai valgo, naudojami higiena; ✎ Savarankiškai lipa laiptais; ✎ Pasirenka žaidimą, draugą bendravimui, žaidimui kartu; ✎ Paduoda suaugusiam knygutę paskaityti ir pavartyti kartu.
Lengviau atsiskiria nuo tėvų	✎ Pažįsta savo artimuosius, juos pavadina, jaučiasi mylimas; ✎ Neverkia paliekamas grupėje; ✎ Turi savo mylimą žaisliuką grupėje; ✎ Pažįsta auklėtoją; ✎ Saugiai jaučiasi grupėje.
Ieško bendraamžių draugijos, žaidžia greta	✎ Pasidalina paprašytu daiktu ar daiktais su kitais; ✎ Pasirenka žaidimą, draugą bendravimui, žaidimui kartu; ✎ Šoka, juda, kruta, išreiškia save vienas, poroje, draugijoje; ✎ Dalinasi žaislais grupėje; ✎ Pasiūlo žaislą draugui, rodo sugalvotus veiksmus; ✎ Pradedą išklaudyti šalia esančius draugus.

Dažniau kalbasi su kitais vaikais	✎ Žaisdamas bando kalbėtis, palaikyti kontaktą; ✎ Naudoja gestus, veido mimikas; ✎ Vartydamas knygytes pasakoja, rodo paveikslėlius, juos įvardija; ✎ Kartoja veiksmus, kurie sukelia juoką, atkreipia dėmesį, bando pasakyti; ✎ Trumpais sakiniais reiškia savo įspūdžius, emocijas; ✎ Kalba žaisliniu telefonu; ✎ Pasakoja apie mylimą gyvūnėlį, augalus ir kitus reiškinius; ✎ Domisi raidėmis; ✎ Piešdamas, lipdydamas nusako kas tai, įvardija, pasakoja.
Nuolat ką nors veikia, žaidžia, juda	✎ Aktyviai tyrinėja savo aplinką; ✎ Apsikabina ir nešioja lėlę ar kitą minkštą žaislą; ✎ Šoka, niūniuoja klausydamas muzikos, dainelių, pasakėlių; ✎ Stebi kitus vaikus, bando prisijungti prie žaidimo; ✎ Susiranda sau patinkančią veiklą.
Bando naujus žaislus, žaidimus, mėgsta elgtis rizikingai	✎ Stebėdamas grupės aplinką liečia žaislus; ✎ Tyrinėja, stebi kitus vaikus, bando atlikti veiksmus; ✎ Bėga grupėje su žaislu, meta žaislą nežiūrėdamas kur; ✎ Pastumia draugą, atima žaislą.
Ekspresyviai reiškia savo norus, sako „ne“	✎ „Ne“ nori žaisti kartu su draugais; ✎ Nori arba nenori klausytis auklėtojos sekamos paskos, stebėti žaidžiant, veikiant; ✎ Nori arba nenori laikytis grupės taisyklių.

Pažinimo kompetencija – pažinimo poreikių tenkinimas, intelekto, emocijų, valios ir kūrybinių galių lavinimas.

Esminės nuostatos:

- ⌚ didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais,
- ⌚ nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniams iššūkiams bei sunkumams įveikti,
- ⌚ nori pažinti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja,
- ⌚ nusiteikęs pažinti pasaulį skaičiuodamas ir matuodamas,
- ⌚ smalsus, domisi viskuo kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja
- ⌚ noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ką išmoko

Siektinos vertybinės nuostatos, gebėjimai, pasiekimai	Vaiko veiksenos
Atpažįsta ir pavadina vis daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų, gyvūnų, daiktų, domisi jais	⌚ Stebi augalus, medžius, krūmus, vandenį; ⌚ Vartydamas knygeles; ⌚ Žaisdamas su gyvūnais(žaisliukais); ⌚ Varto knygas ir parodo žinomus paukščius, gyvūnus; ⌚ Stebi darželio teritorijoje atskrendančius paukščius; ⌚ Tyrinėja savo drabužius ir pavadina, pats atsirenka savo daiktus.
Skiria atskirus gamtos reiškinius	⌚ Žaidžia su vėjo malūnėliais; ⌚ Žiūri metų laikų paveikslėlius; ⌚ Gauda lietaus lašius, snaiges; ⌚ Tiesia ranką į saulę, pasako, kad šilta; ⌚ Lipdo senį besmegenį, važinėja rogutėmis; ⌚ Tyrinėja smėlio savybes: sausas, birus, šlapias; ⌚ Plukdo laivelius, šakeles, meta akmenukus į vandenį, vartoja sąvokas: skęsta, tirpsta.
Orientuojasi savo grupės, darželio, namų aplinkoje	⌚ Orientuojasi grupės erdvėje, žino kur išdėlioti įvairūs daiktai, žaislai, pats juos suranda, pasiima, padeda; ⌚ Žino ir parodo kur yra rūbinė, prausykla, miegamasis, salė, sporto salė, laukas; ⌚ Žino ir parodo lauke savo žaidimų aikštelę; žino kur

	mašinos važiuoja; ⌚ Namuose turi savo kambarį, pasakoja, kas jame yra (žaislai, mašina, lėlė, kompiuteris ir kt.); ⌚ Namuose žino ir parodo kur kambarys, virtuvė, vonia, tualeto, kur miega mama, tėtė, sesė, brolis.
Žino savo ir savo šeimos narių vardus.	⌚ Žiūri nuotraukas iš šeimos gyvenimo, komentuoja, kas tai, ką veikė tuo metu, kokia nuotaika; ⌚ Parodo ir įvardija savo šeimos narius; ⌚ Žaidžia vaidybinius žaidimus.
Dalyvauja prižiūrint augalus ir gyvūnus	⌚ Apžiūri darželio teritorijoje augančius medžius, apkabina kamieną; ⌚ Renka lapus ir žaidžia su jais, įvardija spalvas; ⌚ Apžiūri darželio gėlyną, bando įvardyti gėlių spalvas; ⌚ Žaidžia žaidimą: vaizduoja medžius, gėles; ⌚ Žino, kad gėles reikia prižiūrėti, laistyti; ⌚ Žino, kad be reikalo gėlių nereikia skinti; ⌚ Žaidžia su medžių lapais; ⌚ Varto knygas ir parodo žinomus paukščius, gyvūnus; ⌚ Stebi darželio teritorijoje atskrendančius paukščius; ⌚ Mėgdžioja jų čiulbėjimą, imituoja judesius; ⌚ Varto knygeles, įvardija naminius paukščius, jų jauniklius.
Skiria sąvokas „mažai“ ir „daug“; pradeda suprasti, ką reiškia padalinti kelis daiktus <i>po vieną, po lygiai</i>	⌚ Dalinasi savo vaišėmis su draugais po lygiai; ⌚ Bando dalintis žaislais; daiktais; ⌚ Geba pasakyti, parodyti daug obuolių; kamuoliukų, lapų, kaladėlių.
Geba išrikiuoti daiktus į eilę	⌚ Mauna žiedus ant stovėlio; ⌚ Stato bokštą, dėdamas vieną kaladėlę ant kitos; ⌚ Rikiuoja kaladėles pagal dydį, spalvą, formą; ⌚ Medinius daiktus rikiuoja vienoje eilėje, plastikinius (kamuoliukai, puodeliai ir kt.) kitoje eilėje.
Tapatina daiktus pagal formą, dydį	⌚ Atrenka ir skiria pagal vieną požymį skirtingus daiktus;

	⌚ Atsistoja ant tokios pat spalvos skritulio, kurį pavadina; ⌚ Atranda didelius- mažus daiktus; ⌚ Atrenka trumpus - ilgus daiktus; ⌚ Įvardija geometrinę figūrą; ⌚ Žiūrėdamas paveikslėlį įvardina matomus veiksmus; ⌚ Žaidžiant atlieka veiksmus: lygina, bėga, kepa, stebi ir pasako kokius veiksmus atlieka auklėtoja.
Pradedą įsidėmėti pagrindines spalvas: raudoną, mėlyną, žalią, geltoną	⌚ Derina spalvas ir pavadina; ⌚ Atrenka ir skiria pagal vieną požymį skirtingus daiktus; ⌚ Atsistoja ant tokios pat spalvos skritulio, kurį pavadina; ⌚ Žaidžia su daiktais ir susipažįsta su jų savybėmis; ⌚ Žiūrinėja paveikslus, parodo daiktus, pavadina jų spalvas.
Supranta ir pradeda vartoti daiktų palyginimui skirtus žodžius: <i>didelis-mažas; ilgas-trumpas; sunkus-lengvas</i> ir kt.	⌚ Atrenka ir skiria pagal vieną požymį skirtingus daiktus; ⌚ Atsistoja ant tokios pat spalvos skritulio, kurį pavadina; ⌚ Atranda didelius- mažus daiktus; ⌚ Atrenka trumpus - ilgus daiktus.
Domisi kaip kas nors veikia, vyksta, atidžiai stebi, bando	⌚ Mauna žiedus ant stovėlio, stato bokštą, dėdamas vieną kaladėlę ant kitos; ⌚ Bando nubrėžti brūkšnį, mėgdžioja judesius; ⌚ Stebi veikiančius kitus vaikus, auklėtoją bando atlikti tuos pačius veiksmus.
Drąsiai imasi sudėtingos veiklos, bando ją atlikti pats, stebi savo veiksmų pasekmes	⌚ Stebėdamas kitus vaikus bando atlikti tuos pačius veiksmus: lipti, šliaužti, mesti, stumti, pastatyti, vaidinti, šokti, bėgti, piešti, dėti ir kita; ⌚ Pasako ką pavyko atlikti, įvertina (pasidžiaugia, plotja, sušunka, nepavykus numeta, pradeda verkti, nusisuka, nueina).

Nepavykus įveikti kliūties, prašo pagalbos.	⌚ Atlikdamas sudėtingus veiksmus, stebi kas mato jo atliekamus veiksmus; ⌚ Nepavykus atlikti susikremta, supyksta, nususuka; ⌚ Nedrąsiai paprašo suaugusio pagalbos, nuneša daiktą ir rodo ko jis nori; ⌚ Metęs nepavykusią veiklą, po kiek laiko sugrįžta prie jos ir vėl bando įveikti; ⌚ Gali stebėti kaip pavyksta draugui tai atlikti, mėgdžiodamas veiksmus atlieka pats.
--	---

Komunikavimo kompetencija – gebėjimai klausytis, suprasti, kalbėti, skaityti, bandyti rašyti išreiškiant save ir kitus.

Esminės nuostatos:

- ✕ nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį
- ✕ nusiteikęs išklausyti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba,
- ✕ domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu.

Siektinos vertybinės nuostatos, gebėjimai, pasiekimai	Vaiko veiksenos
Išklauso ir reaguoja į kelis vienas paskui kitą sekančius nurodymus	✕ Nurodo daiktą, pasako jo pavadinimą ir įvardija veiksmus; ✕ Į klausimą atsako sakiniu; ✕ Supranta ir veikia pagal žodinius nurodymus; ✕ Žaidžia pirštukų žaidimus.
Klausosi naujų žodžių ir bando juos suvokti	✕ Klausosi skaitomų trumpų pasakų, siužetų iliustruojamų žaislais, seka pasakojimo turinį, veiksmų eigą, pastebi veikėjų veiksmus; ✕ Atsako į klausimus.
Domisi skaitomais ir pasakojamais kūrinėliais	✕ Varto knygeles, parodo paprašytus paveikslėlius; ✕ Rodo daiktus ir juos pavadina; ✕ Pasakoja apie žaislus, paveikslėlius, girdėtus grožinės literatūros kūrinius.
3-4 žodžių sakiniais kalba apie save	✕ Pasako savo vardą, atliktus veiksmus įvardija žodžiais; ✕ Įvardina savo kūno dalis, jas rodo.
Mėgdžioja suaugusiųjų kalbėseną	✕ Mėgdžioja garsus, balso intonaciją; ✕ Kartoja garsų junginius; ✕ Taria savo žodį daiktui ar veiksmui įvardinti; ✕ Mėgdžioja suaugusiojo parodytą veiksmą, žaidžia.
Kalba ir klausinėja apie aplinkos objektus, jų savybes, įvykius, net	✕ Vardija aplinkoje esančius daiktus, žaislus; ✕ Vartoja keletą apibendrinančių žodžių (indai,

jei jų dabar ir nemato	žaislai); ✘ Pažįsta ir pavadina žmonių, gyvūnų, paukščių kūno dalis.
Vienu ar keliais žodžiais atsako į elementarius klausimus	✘ Klausosi skaitomų trumpų pasakų, siužetų iliustruojamų žaislais, seka pasakojimo turinį, veiksmų eigą, pastebi veikėjų veiksmus; ✘ Atsako į klausimus.
Kartu su suaugusiuoju dainuoja daineles, deklamuoja eilėraštukus	✘ Deklamuoja neilgus eilėraštukus; ✘ Pradedą išklaudyti šalia esančius draugus; ✘ Klausosi pokalbių, pasakojimų.
Žino ir vartoja mandagumo žodelius	✘ Bendrauja su vaikais, suaugusiais; ✘ Supranta, kad reikia elgtis mandagiai, kalba vartodamas žodžius: „ačiū“, „prašau“.
Domisi televizijos laidomis vaikams	✘ Kalba, pasakoja ką matė per televiziją, skirtose laidose vaikams; ✘ Vaidina judesiais, mimikomis, prisimena, stengiasi įvardyti, papasakoti draugams.
Domisi ne tik knygelių paveikslėliais, bet ir tekstu	✘ Klausosi sekamų auklėtojos pasakų; ✘ Klausosi magnetafonu sekamų pasakų; ✘ Stebi spektaklius skirtus vaikams; ✘ Stebi, klausosi draugų žaidimų metu sakomų žodžių, sakinukų.
Sieja paveikslėlius su juose vaizduojamais konkrečiais daiktais, juos pavadina	✘ Žiūrinėja knygeles teiraudamasis apie matomus vaizdus; ✘ Nurodo daiktą, pasako jo pavadinimą ir įvardija veiksmus.
Įvairiais rašikliais brėžia vertikalias ir horizontalias keverzones	✘ Piešdamas brėžia brūkšni, linijas, apskritimą, keverzones; ✘ Bando įvardinti, pavadinti tai, ką nupiešė.

Sveikatos saugojimo kompetencija – pridėtinių galių plėtra, sveika/saugi, judėjimas/veikla, fizinė, dvasinė ir socialinė gerovė.

Esminės nuostatos:

- ☞ noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus
- ☞ noriai ugdomi sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus įgūdžius.

Siektinos vertybinės nuostatos, gebėjimai, pasiekimai	Vaiko veiksenos
Geba stovėti ant vienos kojos (3-4 s.)	☞ Šoka ant abiejų kojų; ☞ Šoka ant vienos kojos; ☞ Išlaiko lygsvarą.
Tikslingai apeina, peržengia kliūtis	☞ Užlipa ant suolelio, dėžės; ☞ Laipioja gimnastikos siennele; ☞ Šliaužia grindimis; ☞ Ropoja keturpėsčias; ☞ Pralenda pro lanką, pasuolę, virvę, kėdutę; ☞ Nušoka nuo laiptelio, peršoka brūkšnį; ☞ Šoka ant abiejų kojų; ☞ Šoka ant vienos kojos.
Geba lipti laiptais	☞ Lipa laiptais aukštyn, žemyn pristatomu žingsniu.
Abiem kojom pašoka nuo žemės, nušoka nuo laiptelio, peršoka liniją	☞ Nušoka nuo laiptelio, peršoka brūkšnį; ☞ Šoka ant abiejų kojų; ☞ Šoka ant vienos kojos.
Geriau derina akies-rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius	☞ Konstruoja; ☞ Veria ant virvutės sagas; ☞ Ridena, mēto, gaudo, spiria kamuolį; ☞ Įkerpa popieriaus kraštą.
Valgo ir geria savarankiškai, pradeda naudoti stalo įrankius	☞ Taisyklingai laiko šaukštą, savarankiškai valgo, žino savo vietą prie stalo, geria iš puoduko; ☞ Nusišluosto nosį servetėle ir ją išmeta į šiukšlių dėžę;

	☞ Šaukštą laiko dešinėje rankoje, valgo iš savo lėkštės; ☞ Gerai sukramto maistą; ☞ Keliasi nuo stalo tik baigęs valgyti; ☞ Tyliai pastumia kėdutę prie stalo; ☞ Naudojasi servetėle.
Pasako, ko nori ir ko nenori valgyti	☞ Nustumia lėkštę su maistu kurio nenori, bando pasakyti; ☞ Išreiškia veido mimika, kas skanu, kas neskanu.
Pats nueina į tualetą, suaugusiojo padedamas susitvarko	☞ Pasiprašo į tualetą, padedamas susitvarko; ☞ Savarankiškai pats nueina į tualetą, susitvarko; ☞ Suaugusiojo padedamas nusiplauna rankas.
Suaugusiojo padedamas rengiasi	☞ Pats stengiasi nusirengti; ☞ Tvarko savo drabužius, aunasi batukus.
Padedamas plaunasi rankas, prausiasi	☞ Plauna rankas ir prausia veidą muilu, netaško vandens; ☞ Šluosto rankas ir veidą rankšluosčiu; ☞ Rankšluostį pakabina prie savo ženkliuko.
Vieną kita daiktą padeda į vietą	☞ Žino žaisliukų vietą - „namelius“, juos padeda į vietą; ☞ Pasako ir padeda draugui susitvarkyti.

Meninė kompetencija – gebėjimai grožėtis jaučiant, matant, girdint ir pačiam kuriant.

Esminės nuostatos:

- ☼ domisi, gėrasi aplinka, meno kūriniais, menine veikla,
- ☼ jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje,
- ☼ jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.

Siektinos vertybinės nuostatos, gebėjimai, pasiekimai	Vaiko veiksenos
Atpažįsta kai kuriuos girdėtus muzikos kūrinius, matytus šokius, ratelius, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinių objektus	☼ Džiaugiasi, ploja, trepsi; ☼ Rodo pirštuku, reiškia emocijas; ☼ Atpažįsta mėgiamų knygelių iliustracijas, piešinėlius, mimika, gestais, garsais reiškia emocijas.
Emocigai reaguoja girdėdamas darnų garsų, intonacijų, žodžių sąskambį	☼ Stuksena kaladėlėmis, šaukštais, mediniu plaktuku, stuksena žaislu; ☼ Skambant muzikai ploja rankytėmis, trepsi kojytėmis; ☼ Skambant įvairaus ritmo muzikai improvizuoja, sukasi ratu, imituoja miegą, tylą, stoja, tupia ir kt., išreiškdami savo emocijas.
Emocigai reaguoja žiūrinėdamas savo ir kitų piešinėlius, knygelių iliustracijas, žaislus	☼ Išreiškia džiaugsmą emocijomis; ☼ Šypsosi, ploja, sušunka; ☼ Liūdi, verkia, pyksta.
Paklaustas pasako, ar patiko muzikos kūrinėlis, dainelė, šokis, vaidinimas, dailės darbelis	☼ Prašo pakartoti patikusią dainelę, pasakėlę, šokį; ☼ Noriai dalyvauja muzikos užsiėmimuose; ☼ Rodo ir piešia po kelis kartus patikusį piešinėlį.
Domisi dainomis, instrumentiniais kūrinėliais, emociškai juos suvokia (ploja, trepsi ir kt.)	☼ Išreiškia džiaugsmą emocijomis; ☼ Šypsosi, ploja, sušunka; ☼ Žaidžia su muzikos instrumentais; ☼ Barškina barškalais;

	✿ Dainuoja kartu su auklėtoja.
Dainuoja dviejų-keturių garsų daineles	✿ Dainuoja „Mano batai buvo du..“, „Kiškis piškis...“, „Du gaideliai...“, „Aaaa, pupą...“.
Drauge su pedagogu žaidžia muzikinius žaidimus, eina ratelių, jų tekstą imituoja rankų, kūno judesiais	✿ Klausosi polkutės, lopšinės, maršo valso muzikos; ✿ Klausydamas muzikos šoka, imituoja gyvūnų, paukščių, gamtos reiškinių garsus judesiu; ✿ Judesiais perteikia muzikos nuotaiką; ✿ Prisimena kaip atrodo personažai: kiškis-striksi, meška-šleivoja, sėlina-lapė, pelytė-bėga mažais žingsneliais.
Domisi muzikos instrumentais	✿ Žaidžia su muzikos instrumentais; ✿ Barškina barškalais; ✿ Imituoja muzikos instrumentus žiogelis-groja smuikeliu, kiškis-būgneliu, vėjas-dūdele.
Mėgdžioja žaidinimų, gyvūnų, augalų judesius	✿ Reiškia emocijas bandydamas niūniuoti; ✿ Mėgdžioja herojų tariamus garsus; ✿ Klausosi upelio čiurlenimo, vandens teškėjimo, vėjo ūžesį ir kt.; ✿ Groja pasirinktais instrumentais, ✿ Dainuoja tęsdami pavienius garsus; ✿ Imituoja lėlytės migdymą dainuodami pavienius garsus.
Šoka spontaniškai kurdamas dviejų-trijų natūralių judesių seką	✿ Klausydamas muzikos šoka, imituoja gyvūnų, paukščių, gamtos reiškinių garsus judesiu.
Kalbėdamas intonuoja, mėgdžioja šeimos narių kalbą, veiksmus	✿ Žaidžia, imituoja šeimos narius; ✿ Numato personažus, apsivelka atitinkamais rūbais, kalbasi, bendrauja, imituoja, mėgdžioja judesius.
Spontaniškai reiškia emocijas, įspūdžius dailės priemonėmis ir medžiagomis	✿ Ritmiškai prisiliečia prie popieriaus lapo; ✿ Tapo liedami spalvas ant šlapio popieriaus lapo, mokosi išgauti naujų spalvų; ✿ Plėšo skirtingo šiurkštumo, storumo popierių ir klijuoja ant popieriaus lapo; ✿ Supykęs brėžia liniją, piešia rutulį ar pan.;

	✿ Atgnybia plastiliną, suka tarp delnų; ✿ Lipdo įvairias formas; ✿ Daro įspaudus ant lipdinio.
Brėžia įvairias linijas, formas	✿ Piešia tiesias, vingiuotas linijas; ✿ Mokosi laikyti teptuką, naudoti dažus; ✿ Vartoja įvairią spalvą; ✿ Pamirko teptuką ir tapo įvairius piešinius, nubraukia teptuką į indelio kraštą.
Bando ką nors pavaizduoti	✿ Vaidina, mėgdžioja ką prisimena, kaip darė mama, tėtė, sesė, brolis auklėtoja, kiti vaikai; ✿ Vartydamas knygeles bando vaidinti žvėrelius, paukštelių; ✿ Vaizduoja gamtos reiškinius.
Kurdamas labiau mėgaujasi procesu, o ne rezultatu	✿ Stato iš kaladėlių namelius, palieka, susidomi kita veikla; ✿ Žaidžia su draugu; ✿ Jei rezultatas nedomina, nebaigęs žaidimo nueina pas kitą draugą, auklėtoją.
Atranda vis naujus dalykus artimiausioje įprastoje aplinkoje	✿ Suranda žaisliuką kitoje, ne jo vietoje ir vėl juo susidomi; ✿ Su senu žaisliuku žaidžia kitaip; ✿ Mokosi naudotis žirkklėmis, kerpa siauras juosteles; ✿ Štampuoja kamšteliais, trintukais, ritėmis nuo siūlų, bulvėmis, morkomis.
Įsivaizduoja gyvūnus, augalus, daiktus, apie kuriuos jam pasakojama, skaitoma	✿ Vartydamas knygeles bando vaidinti žvėrelius, paukštelių; ✿ Rodo kūno judesiais, veido mimika.

5.2. Ikimokyklinis amžius

Socialinė kompetencija – socialiniai mokėjimai ir įgūdžiai būtini bendraujant su žmonėmis, atspindintys tikrovės pažinimą, formuojantys vertybių ir elgesio normų sistemą.

Esminės nuostatos:

- ✂ vertina save teigimai,
- ✂ domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais,
- ✂ nusiteikęs ieškoti išeikių kasdieniams iššūkiams bei sunkumams į veikti,
- ✂ nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį,
- ✂ nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais ir bendraamžiais,
- ✂ didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais.

Siektinos vertybinės nuostatos, gebėjimai, pasiekimai	Vaiko veiksenos
Supranta savo asmens tapatumą	✂ Stebi, tyrinėja savo kūną, pavadina jo dalis; ✂ Pasako savo vardą, pavardę, kiek metų, jis - berniukas, ar mergaitė; ✂ Skiria savo asmeninius daiktus; ✂ Pasako kuo domisi, ką mėgsta, kokius žaislus turi; ✂ Žiūrėdamas į šeimos nuotrauką, pasako į kokį šeimos narį yra panašus; ✂ Apie save kalba pirmu asmeniu.
Skiria lytį	✂ Pasako kuo skirtingi žmonės: jie vyrai ir moterys, vaikai; ✂ Žaidžia žaidimus, kuriuose būna mama, tėtis, vaikai; ✂ Klasifikuoja mergaičių ir berniukų aprangą, pomėgius, darbus
Priskiria save šeimai, bendruomenei	✂ Pasakoja apie savo šeimą, jos sudėtį, pasiskirstymą pareigomis; ✂ Vaidina, žaidžia, piešia šeimą; ✂ Sudaro šeimos medį;

	✍ Pasakoja, kodėl šeima svarbi, ypatinga, mylima; ✍ Pasakoja apie šeimos šventes, dovanas; ✍ Žino, kad kai kurie vaikai neturi šeimos, juos užjaučia; ✍ Pasakoja apie savo grupės vaikus, auklėtojas; ✍ Imituoja suaugusiųjų veiklą, kuria žaidybines situacijas; ✍ Susipažįsta su darželio darbuotojais, pasako jų vardus, pareigas; ✍ Kaupia ir sistemina informaciją apie įvairias profesijas, bendruomenę, savo miestą.
Pasitiki savimi ir savo gebėjimais	✍ Pasako kas jam geriausiai sekasi; ✍ Pasakoja ką moka padaryti, kaip padeda tėvams; ✍ Drąsiai imasi naujos, nepažįstamos veiklos, rodo iniciatyvą; ✍ Žaidžia nebijodamas rizikuoti, keisti, daryti savaip; ✍ Apie save kalba pozityviai.
Atpažįsta ir įvardina savo ir kitų jausmus ar emcijas bei jų priežastis	✍ Pasako, kokia jo nuotaika; ✍ Simboliniu ženklu pažymi savo nuotaiką; ✍ Mimika išreiškia nuotaiką; ✍ Keičia intonaciją pagal nuotaiką
Įprastose situacijose jausmus ir emocijas reiškia tinkamai	✍ Įvardina savo jausmus; ✍ Pyktį, susierzinimą, pavydą reiškia priimtinais būdais; ✍ Žino, kad negalima mušti ar kitaip skriausti kito vaiko; ✍ Laikosi taisyklių, kurias sukūrė patys vaikai; ✍ Klausosi istorijų ir kintančias veikėjų nuotaikas žymi paveikslėliais
Bando atsiliepti į kitų jausmus ar emocijas, keisti savo elgesį	✍ Žaisdamas, bendraudamas įvardina kito vaiko nuotaiką; ✍ Džiaugiasi kartu su kitu vaiku; ✍ Pasiūlo savo pagalbą; ✍ Atlieka veidmenis kreipiant dėmesį į mimiką, gestų

	kalbą; ☞ Paguodžia, užjaučia kitą vaiką.
Bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus	☞ Bent retsykliai paklūsta, nusileidžia kito vaiko valiai; ☞ Atsiprašo, paprašo; ☞ Derina savo veiksmus su kitais vaikais; ☞ Draugiškai dalinasi žaislais, saldumynais; ☞ Konfliktinėse situacijose naudoja „Stop“ ženklą arba judesį; ☞ Pasako, koks elgesys yra nepriimtinas, netoleruotinas.
Pasitiki pedagogais, drąsiai reiškia savo nuomonę, tariasi, derasi	☞ Kreipiasi į pedagogą vardu; ☞ Klausia pedagogo nuomonės, atsižvelgia į ją; ☞ Rodo simpatiją, prierašumą pedagogui; ☞ Kalbasi su pedagogu apie savo jausmus, patiki jam savo paslaptis; ☞ Derasi su pedagogu dėl pasiūlytos veiklos, siūlo savo idėjas.
Žino kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiais	☞ Pasako, kokie pavojai gali kilti bendraujant su nepažįstamais žmonėmis; ☞ Vaidina situacijas, kuriose reikia rasti išeitį; ☞ Aptaria plakatą, kuriame paaiškinta, kas gali padėti ištikus bėdai; ☞ Klausosi pasakų, eilėraščių, žiūri animacinius filmus apie įvairius pavojus; ☞ Žaidžia prevencinius stalo, kortelių žaidimus
Turi bent vieną draugą, supranta, kas yra gerai, kas blogai	☞ Pasako savo darželio, kiemo draugų vardus; ☞ Apibūdina savo draugų išvaizdą; ☞ Pasako, kaip reikia elgtis, kad turėtų draugų; ☞ Pasako kaip galima susidraugauti; ☞ Pasako kaip galima susitaikyti susipykus; ☞ Atsiprašo; ☞ Žaidžia vardų žaidimus
Palankiai bendrauja su visais,	☞ Apibūdina kito vaiko asmenines savybes;

supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes draugystei	✎ Apibūdina netinkamai pasielgusio vaiko ketinimus; Pasako netinkamo elgesio pasekmes; ✎ Klausosi pasakų, žiūri animacinius filmus apie draugystę; ✎ Priima, žaidžia su kitaip atrodančiais, besielgiančiais, specialiųjų poreikių vaikais; ✎ Dalyvaudamas išvykose, šventėse bendrauja su kitų vaikų šeimos nariais, nepažįstamais vaikais; ✎ Pakviečia žaisti; ✎ Sako komplimentus; ✎ Saugo paslaptis
Plėtoja paties pasirinktą veiklą po pietų miego, kitą dieną, kelias dienas	✎ Žaidžia sužetinius vaidmeninius žaidimus, kurie tęsiasi kelias dienas; ✎ Konstruoja, piešia tą patį objektą, papildo naujomis detalėmis, perstato, keičia išvaizdą; ✎ Iš kartoninių plytų pasistato pilį, kurioje žaidžia kelias dienas, savaitę
Ilgesniam laikui įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą, siūlo kitiems įsitraukti į jo pasiūlytą veiklą	✎ Mėgina, tyrinėja, kūrybiškai įgyvendina pedagogo pasiūlytas idėjas; ✎ Stebi suaugusius, jų veiksmus, klausydamas paaiškinimo, išbando naujus veikimo bei elgesio būdus, juos perima, kūrybiškai pritaiko; ✎ Siūlo savo idėjas, inicijuoja veiklą
Savarankiškai bando įveikti kliūtis, nepasisėkus kreipiasi į bendraamžius ir tik po to į suaugusįjį	✎ Pats randa išeitį iš įvairių žaidybinių situacijų; ✎ Dažnai išsprendžia konfliktą, susitaria be suaugusiojo pagalbos; ✎ Bando naujus veiklos būdus; ✎ Pasiūlo ir priima bendraamžių pagalbą; ✎ Paprašo pagalbos

Pažinimo ir mokėjimo mokytis kompetencija

pažinimo poreikių tenkinimas, intelekto, emocijų, valios ir kūrybinių galių lavinimas ir gebėjimo pažinti aplinką, pasaulį poreikis ir veiklos modeliavimas.

Esminės nuostatos:

- ⌚ numato ką nori sužinoti ir išmokti, aktyviai siekia tikslo,
- ⌚ didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais,
- ⌚ noriai stebi, bando samprotauti, diskutuoja,
- ⌚ nusiteikęs pažinti pasaulį skaičiuodamas, matuodamas, tyrinėdamas, užsiimdamas menine raiška,
- ⌚ siekia įsivertinti veiklos rezultatus,
- ⌚ nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniams sunkumams įveikti.

Siektinos vertybinės nuostatos, gebėjimai, pasiekimai	Vaiko veiksenos
Kalba apie tai, ko norėtų išmokti	⌚ Domisi profesijomis, įvardina, kuo norėtų būti užaugęs; ⌚ Įvardina ką gali padaryti pats ir ko norėtų išmokti.
Ieško atsakymų į klausimus, rodo iniciatyvą iškelti ir sprendžiant problemas	⌚ Ieško informacijos knygose, enciklopedijose; ⌚ Klausinėja, domisi, prašo papasakoti; ⌚ Pavadina, aiškina, apibūdina daiktus, reiškinius, patirtus įspūdžius ir išgyvenimus; ⌚ Užduoda klausimus, skatinančius tyrinėjimą (kodėl vienas daiktas plaukia, o kitas skęsta).
Išsiaiškina, kokios informacijos reikia, randa reikiamą informaciją įvairiuose šaltiniuose	⌚ Ieško informacijos knygose apie gamtą, žmonių pasaulį, technikos ir technologijos stebuklus; ⌚ Žiūrinėja paveikslus, nuotraukas, pavadinimus po jais; Klausosi informacinių tekstų, aiškinasi, kur ir kaip gyvena žmonės, augalai, gyvūnai, kaip prisitaiko prie gamtos sąlygų.
Atpažįsta, su koku sunkumu ar problema susidūrė; ieško tinkamų	⌚ Susidūręs su problema, bando spręsti ją pats, pritaiko įvairius sprendimo būdus;

sprendimų, tariasi su kitais, atsižvelgia į jų nuomonę	⌚ Žino kurią problemą gali įveikti pats ar su bendraamžių pagalba, o kada – kreiptis pagalbos į suaugusįjį; ⌚ Tariasi, aiškinasi, reiškia ir gina savo nuomonę; ⌚ Ieško sprendimų pagal pateiktas užduotis, bando modeliuoti situaciją pagal pateiktą auklėtojos užduotį arba pavyzdį.
Siūlo ir priima pagalbą, mokosi iš savo ir kitų klaid	⌚ Žaisdamas, veikdamas vienas su kitu, bendraudamas su įvairiais žmonėmis mokosi padėti vienas kitam; ⌚ Pasako, kad veikia įvairių paslaugų tarnybos: gydytojai padeda susirgus; vairuotojai veža žmones; gaisrininkai, policininkai užtikrina saugumą; darželio auklėtojos rūpinasi vaikais ir kt.; ⌚ Žaidžia siužetinius žaidimus, stalo, kortelių žaidimus, žiūri ir komentuoja plakatus apie pagalbą vienas kitam.
Domisi aplinka (augalais, gyvūnais), atlieka paprastus bandymus	⌚ Artimiausioje aplinkoje stebi augalus; ⌚ Vardija, ko reikia augalams, kad jie augtų: drėgmės, saulės, priežiūros; ⌚ Sodina, prižiūri, stebi augalo augimą; ⌚ Pasakoja, kurie augalai teikia naudą, gydo; ⌚ Pasakoja kaip gyvūnai susiranda maisto, kokiuose namuose gyvena; ⌚ Stebi, tyrinėja ir eksperimentuoja su augalais ir jų dalimis; ⌚ Naudoja tam tikras augalų dalis (daržoves, vaisius, lapus) maistui ir pasako, kokios augalų dalys naudojamos žmonių buityje; ⌚ Pastebi augalus, gyvūnus liaudies meno kūriniuose; ⌚ Grožisi aplinką puošiančiais augalais; ⌚ Vyksta į ekskursijas (mišką, zoologijos sodą ir kt.).
Domisi praeitimi, istorija, kitomis šalimis	⌚ Klausosi pasakų, eilių, dainų, padavimų, sakmių, mįslių, priežodžių, greitakalbių; ⌚ Žino, kad žmonės pasaulyje kalba įvairiomis

	kalbomis; ⌚ Žiūrinėja tėvų, senelių, prosenelių nuotraukas; ⌚ Žiūri animacinius filmus apie praeitį, senovę, kitas šalis, papročius; ⌚ Domisi Lietuvos ir pasaulio istorija: varto knygeles, enciklopedijas, žiūri foto nuotraukas ir vaizdo įrašus.
Tyrinėjimams pasitelkia įrankius ir kitas priemones	⌚ Naudojasi žiūronais, mikroskopu, magnetais, spyruoklėmis, veidrodžiais, keltuvais, didinamaisiais stiklais ir pan.; ⌚ Pasako kam skirtas termometras; ⌚ Lauke kasa, kapsto, tyrinėja tai, kas yra ant žemės, po žeme; ⌚ Grupėje ant palangės augina augalus, stebi jų keitimąsį, laisto, prižiūri; ⌚ Pasaulio pažinimui naudoja regą, klausą, uoslę, liežuvį, lytėjimą; ⌚ Eksperimentuoja ir stebi savo veiksmų rezultatus: pamatuoja, deda į įdubimą, išpjovą; ⌚ Ketinimui, sumanymui įgyvendinti spaudžia mygtukus, rankenas, atkabina kabliukus, bando segioti sagas, ką nors išvynioti, suvynioti, išpakuoti; ⌚ Veikia su vaikiško dydžio namų apyvokos ir sodo tvarkymo įrankiais; ⌚ Stebėjimų rezultatus ženkilna ant įvairių priemonių: ūgio matuoklės, augalo aukštį ant popieriaus juostelės, vandens kiekį – lipduku ant indo šono.
Aiškinasi, kuo yra panašus su savo artimaisiais, kuo skiriasi nuo jų	⌚ Natūraliai domisi savimi ir kitais žmonėmis: jų panašumais, skirtumais, išvaizda, jausmais, mintimis, darbais ir kūryba, gyvenimo būdu; ⌚ Įvardina, į kurį iš savo artimųjų yra panašus, kuo panašus; ⌚ Piešia šeimos narius, juos vaidina; ⌚ Tyrinėja, aiškinasi, svarsto ir bando suprasti, kad

	šeimos paprastai skiriasi: ⌚ jos įvairaus dydžio, susideda iš skirtingo skaičiaus narių.
Palygina daiktus, medžiagas, atsižvelgdamas į savybes, juos grupuoja ir klasifikuoja	⌚ Vartoja apibendrinančius žodžius: žaislai, avalynė, baldai, drabužiai, indai, maistas ir kt.; ⌚ Pasako daikto paskirtį, paaiškina jo struktūrą, elementus; ⌚ Naudoja daiktus pagal paskirtį, žino, iš kokios medžiagos jie pagaminti; ⌚ Pasako kelis požymius, kuriais daiktai skiriasi; ⌚ Sustato daiktus mažėjančia/didėjančia tvarka; ⌚ Veikia su pažinimą skatinančiomis priemonėmis, medžiagomis, žaislais (formelės ir lenta su atitinkamų formų išpjovomis, žaislai su viena į kitą dedamomis dalimis ir kt.).
Žino tėvų profesijas, įvardija giminaičius	⌚ Pasako, kuo dirba vaiko tėvai, seneliai; ⌚ Domisi paslaugų tarnybomis; ⌚ Žaidžia ligoninę, mokyklą, parduotuvę ir pan.; ⌚ Žaidžia stalo žaidimus, lotą, kortelių žaidimus apie profesijas; ⌚ Apibūdina profesijas, su kuriomis susiduria savo aplinkoje; ⌚ Išvykų metu susipažįsta su įvairiomis profesijomis: parduotuvėje, bibliotekoje, gaisrinėje.
Žino savo namų adresą, šalį, sostinės pavadinimą	⌚ Dalyvaudamas išvykose, vartydamas knygeles, klausydamasis pokalbių sužino apie tai, kad turi gimtinę, Tėvynę; ⌚ Pasako savo kaimo (miesto) pavadinimą, gatvę, kurioje gyvena; ⌚ Pasako sostinės pavadinimą, piešia žinomus sostinės objektus.
Skiria ir pavadina profesijas, techniką	⌚ Žaidžia ligoninę, mokyklą, parduotuvę ir pan.; ⌚ Žaidžia stalo žaidimus, lotą, kortelių žaidimus apie profesijas;

	⌚ Apibūdina profesijas, su kuriomis susiduria savo aplinkoje; ⌚ Suaugusiems prižiūrint atsargiai ir saugiai žaidžia su mechaniniais žaislais; ⌚ Žaidžia su mobiliais telefonais, fotoaparatais, kompiuteriais; ⌚ Moka naudotis muzikos grotuvu.
Žino tradicines šventes	⌚ Pasakoja, kokias šventes jie švenčia namie su šeima; ⌚ Švenčia įvairias tradicines šventes darželyje; ⌚ Gamina įvairius papuošimus, simbolius priklausomai nuo šventės (Velykoms, Kalėdoms, Užgavėnėms, Kaziuko mugei, Vasario 16-ajai ir kt.); ⌚ Pasako, kokių metų laikų vyksta šventė.
Skiria naminius ir laukinius gyvūnus	⌚ Stebi laukinių ir naminių gyvūnų elgseną; ⌚ Domisi ūkininko sodyboje gyvenančiais gyvūnais, mieste gyvenančiais gyvūnais; ⌚ Pasako, kuo gyvūnai panašūs ar skiriasi; ⌚ Klausosi pasakų, eilių apie gyvūnus, jų būdą, savybes; ⌚ Mėgdžioja gyvūnų judesius, garsus; ⌚ Pasako, kuo gyvūnai naudingi, kurie gali būti pavojingi; ⌚ Nori prižiūrėti gyvūnus, jaučia už juos atsakomybę.
Pradedą suprasti Žemės, saulės, Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšius	⌚ Kartu su auklėtoja aiškinasi apie Žemės planetą ir dangaus kūnus; ⌚ Pasako, kad dieną šviečia Saulė, o naktį Mėnulis; ⌚ Įvardina kam reikalinga Saulės šviesa ir šilumą, kokia jos įtaka žmonėms, gyvūnams, augalams; ⌚ Pasako kaip dangaus kūnai veikia aplinką: saulės šviesa reikalinga gyvybei, žvaigždės ir mėnulis praskaidrina nakties tamsą; ⌚ Piešia, lipdo, aplikuoja įvairius dangaus kūnus, jų išsidėstymą;

	⌚ Apžiūrinėja gaublį ir pradeda suprasti, kad žemė yra apvali.
Pradeda jausti prierašumą prie artimiausios gamtinės aplinkos	⌚ Pastebi įvairius pėdsakus gamtoje, pasako kieno jie: ratų, šuns, žmogaus ir kt.; ⌚ Domisi savo namais, sodyba, kaimu, gatve, kurioje gyvena; ⌚ Rūpinasi augintiniais; rūpinasi žiemojančiais paukšteliais; ⌚ Žino, kad nysktantys augalai ir gyvūnai surašyti „Raudonojoje knygoje“.
Mokosi rūšiuoti atliekas	⌚ Pasako pagrindinius atliekų rūšiavimo principus, pasako, kodėl reikia rūšiuoti atliekas; ⌚ Panaudotas baterijas atneša į rūšiavimo dėžę darželyje; ⌚ Žino ir apibūdina, kur dedamos atliekos; ⌚ Iš buitinių atliekų gamina įvairius papuošimus, dekoracijas, žaislus ir kt.
Susieja daiktų kiekį su skaičiumi	⌚ Žaidžia stalo žaidimus, kuriuose naudojamas kauliukas (gali pastumti bokštelį per tiek langelių, kiek išriedėjo taškų); ⌚ Žaidžia domino, kortelių žaidimus, atlieka pratybas, kur nupieštus daiktus turi susieti su skaičiumi.
Skaičiuoja bent iki 10	⌚ Skaičiuoja daiktus, metus, žmones; ⌚ Vartoja kelintinius skaitvardžius (pirmas, antras); ⌚ Atsako į klausimus „kiek iš viso“, „kelintas“; ⌚ Nustato skaičiaus „kaimyną“; ⌚ Skaičiuoja, pasako kelintas eilėje.
Supranta ir vartoja sąvokas <i>daugiau/mažiau, po lygiai, pusiau, į 2 dalis, į 4 dalis</i>	⌚ Dalina daiktus, saldumynus, vaisius ir pan. į kelias dalis; ⌚ Pasako, ar daiktai padalinti po lygiai, po daugiau/mažiau; ⌚ Žaidžia parduotuvę, kur „sveria“, parduoda, atiduoda grąžą.

Atpažįsta, atkuria, pratęsia, sukuria skirtingų garsų, dydžių, formų, spalvų sekas	⌚ Pasako, iš kokių elementų susideda raštas; ⌚ Piešia, margina, spalvina velykinius kiaušinius, pirštines, mandalas; ⌚ Piešiniuose vaizduoja įvairių dydžių žmones, gyvūnus, daiktus; ⌚ Randa kitą tokį patį atviruką su dailės kūrinio reprodukcija, fotografija.
Skiria plokštumos ir erdvės figūras	⌚ Stebi aplinkos daiktų formas; ⌚ Savo darbeliuose formoms pavaizduoti panaudoja įvairius daiktus; ⌚ Pasako, kokie daiktai rieda, kurie nerieda; ⌚ Atkreipia dėmesį į atspaugus smėlyje, sniege, žemėje, jų formą, dydį; ⌚ Iš įvairių formų popieriaus lapų lanksto lankstinius, piešdamas, tapydamas, aplikuodamas naudoja pažįstamas formas.
Grupuoja, klasifikuoja daiktus pagal dydį, formą, spalvą	⌚ Lygindamas, tyrinėdamas, rūšiuodamas, vertina daiktų dydį; ⌚ Daiktus lygina uždėdamas vieną ant kito, vieną prie kito; ⌚ Skiria dėmesį daiktų formai, lanksto formas iš popieriaus, piešia, lipdo jas; ⌚ Dėlioja figūras, daiktus nuo mažiausio iki didžiausio ir atvirkščiai; ⌚ Atrenka parodytos formos, spalvos, dydžio žaislus, daiktus; ⌚ Lygina daiktų formą uždėjimo, pridėjimo ir atrankos būdu; ⌚ Taisyklingai sudeda paveikslėlių sekas iš 4 ir daugiau dalių.
Matuoja atstumą, ilgį, tūrį, masę nevertodamas sąvokų	⌚ Žaidžia su smėliu, vandeniu, keičia indų formą; ⌚ Rankose laikydamas daiktus nustato, kuris sunkesnis, lengvesnis; ⌚ Matuoja daiktų dydį, storį, ilgį panaudodamas pėdą,

	saują, pirštą; ⌚ Matuoja skystas ir birias medžiagas įvairios formos indais.
Apibūdina daiktų vietą ir padėtį savo padėties atžvilgiu	⌚ Lygina daiktų padėtį erdvėje savo bei kito atžvilgiu; ⌚ Skiria kairę ir dešinę savo puses, kūno priekį, užpakalį; ⌚ Įvardina kairę, dešinę puses; ⌚ Žaisdamas, pasakodamas, judėdamas vartoja sąvokas: „ant“, „už“, „po“, „šalia“; ⌚ Orientuojasi popieriaus lape piešdamas; ⌚ Pasako į kurią pusę nuvažiavo mašina, kur yra daiktas.
Pradedą suvokti metų laikų, laiko tėkmę ir trukmę	⌚ Stebi spalvas gamtoje, jų kaitą priklausomai nuo metų laiko, skiria metų laiką pagal pokyčius gamtoje; ⌚ Žino ir apibūdina įvairius gamtos reiškinius (potvynį, žemės drebėjimą, vaivorykštę ir pan.); ⌚ Stebi ir lygina savaitės orus, juos žymi gamtos kalendoriuje; ⌚ Apibūdina aprangą, avalynę, reikalingą žmogui kiekvienam metų laikui; ⌚ Piešiniuose vaizduoja metų laikus; ⌚ Vartoja sąvokas „šiandien“, „vakar“, „rytoj“; ⌚ Pasako, ką veikė šiandien, vakar, ką veiks rytoj; ⌚ Pasako paros dalis ir įvardina žmonių veiksenas (naktį – miega, rytą – keliasi).

Komunikavimo kompetencija – gebėjimai klausytis, suprasti, kalbėti, skaityti, bandyti rašyti išreiškiant save ir kitus.

Esminės nuostatos:

- ✂ nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį
- ✂ nusiteikęs išklausyti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba,
- ✂ domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu.

Siektinos vertybinės nuostatos, gebėjimai, pasiekimai	Vaiko veiksenos
Klausosi įrašų, tekstų bendrine kalba ir tarme	✂ Klausosi sekamų pasakų, sakmių, padavimų, skaitomų pažintinės literatūros kūrinių; ✂ Nuolat klausosi lietuvių liaudies kūrinių, dainų, žaidimų, garsiažodžių, patarlių, priežodžių, greitakalbių intuityviai peimdami etninį lietuvių kalbos reikšmių ir prasmų paveldą; ✂ Žaidžia įvairius kalbinius, lietuvių liaudies žaidimus bei ratelius, klausosi pedagogo kalbos; ✂ Klausosi tautosakos kūrinių, pastebi juose tarmiškus žodžius, bando juos atkartoti.
Skiria žodžius, kurie panašiai skamba, bet turi skirtingą reikšmę	✂ Nujaučia žodžių sąsajas sakinyje, jų darybos, kaitymo dėsnius; ✂ Žaidžia žodžių žaidimus; ✂ Kuria naujus žodžius, ieško panašiai skambančių besirimuojančių žodžių.
Išgirsta pirmą, paskutinį ir žodžio viduryje esančius garsus	✂ Įvairios žaidybinės veiklos metu žaidžia garsais; ✂ Nusako pirmą ir paskutinį garsą žodžiuose; ✂ Klausosi greitakalbių, gamtos garsų pamėgdžiojimo.
Seka ir suvokia knygelės, pasakojimo, pokalbio eigą	✂ Klausosi pokalbių, pasakojimų, sekimo, deklamavimo, skaitymo, „gyvos“ muzikos (lopšinių, žaidimų ir kt.), įrašų; ✂ Klausinėja ką reiškia nežinomi žodžiai; ✂ Nusako klausomo kūrinio veiksmo vietą, laiką, eigą,

	apibūdina veikėjus.
Kalba natūraliai atliepdamas bendravimo situaciją, vartodamas vaizdingus žodžius	✕ Užmezga kontaktą, pasiūlo ką nors daryti (žaisti, piešti, dirbti) kartu vienam ar keliems bendraamžiams; ✕ Paprašo informacijos, dalijasi su kitais turima informacija; ✕ Diskutuoja įvairiomis temomis; ✕ Pratinasi išgirsti pedagogo ar draugų siūlymus, pastabas, paskatinimus, į juos reaguoti; ✕ Kalbasi apie bendravimo, elgesio taisykles; ✕ Žaidžia stalo žaidimus, apžiūrinėja, aptaria žaislus ir kitus daiktus; ✕ Tyli, kai kalba grupės draugas ar pedagogas, paiso grupėje sukurtų kito klausymo taisyklių; ✕ Pakartoja, pasako kitaip, jei jo nesupranta; ✕ Atsako į pateiktus klausimus; ✕ Tikslingai nusako daiktus, jų ypatybes ir skaičių įvardžiais ir skaitvardžiais; vartoja būdvardžių laipsnius, būseną nusakančius veiksmažodžius ir jaustukus.
Garsiai svarsto planuojamos veiklos eigą	✕ Pasakoja, ką ruošiasi daryti, koks bus rezultatas; ✕ Kalba apie tai, ką norėtų veikti, matyti, išgirsti; ✕ Fantazuoja, apibūdina, nuotaikingai reiškia mintis; ✕ Pasakoja apie savo ir kitų veiklą.
Klausinėja apie matytą, girdėtą, sugalvotą, pajautą	✕ Klausinėja suaugusįjį apie daiktus, reiškinius, jų savybes; medžiagas, įvykius, būsenas; apie sudėtingus reiškinius, priežastinius ryšius; ✕ Kartu su kitais kelia elementarias hipotezes.
Pasakoja, kalba apie savo patirtį, norus, svajones, problemas	✕ Kuo nors pasidžiaugia su pažįstamais, mažai pažįstamais ar nepažįstamais žmonėmis; ✕ Ką nors praneša, papasakoja didelei vaikų grupei; ✕ Kalba apie tyrinėjant pastebėtas daiktų savybes; aiškina, pasakoja ką pats žino; ✕ Bendraamžiams išdėsto kilusias problemas;

	✂ Kalba apie savo išgyvenimus namuose, grupėje, kelionėje; ✂ Kalba ką mato, girdi, veikia; ✂ Kalbasi su bendraamžiais, pedagogais, pasakoja patirtus įspūdžius, nutikimus; ✂ Kalbasi telefonu, „rašo“ laiškus.
Komentuoja meno kūrinius, atpasakoja pasakas	✂ Pasakoja žiūrėdamas į paveikslėlius; ✂ Padedant pedagogui atpasakoja pasaką; ✂ Seka savo sukurtas pasakas; ✂ Sukuria paveikslams pavadinimus; ✂ Turi mėgstamų kūrinių, žurnaliukų, TV laidų, herojų.
Kuria ir pasakoja įvairius tekstus, deklamuoja	✂ Mokosi eilėraščių, dainelių, klausosi lietuvių liaudies ir kitos muzikos; ✂ Seka girdėtas pasakas, kuria savo; keičia pasakos pabaigą, pradžią, įvykių seką, įveda naujus veikėjus, juos keičia ir kt.; ✂ Kuria istorijas, skaičiuotes, eilėraščius, garsų pamėgdžiojimus, geritakalbes, žaidimus; ✂ Skaito knygečių, žurnalų, laikraščių iliustracijas.
Keičia balso stiprumą, kalbėjimo tempą, intonaciją	✂ Dalyvauja teatrinėje veikloje, darželyje vykstančiose šventėse; ✂ Žaidžia teatrą, mėgdžioja pasakų herojus; ✂ Reguliuoja savo kalbos garsumą; ✂ Atkreipia dėmesį į kalbos intonacijas, jų įvairumą, kalbos tempą, pauzes tarp žodžių, kalbos garsumą.
Domisi knygomis, įvairiais rašytiniais teksta	✂ Pasirenka knygą, varto, žiūrinėja knygas, periodinius leidinius; ✂ Atsineša mėgstamą knygą ir apie ją pasakoja kitiems; ✂ Iliustruoja knygas, rengia piešinių parodas; ✂ Padedamas suaugusiųjų, taiso apiplyšusias knygas, jas aplenkia, steigia grupės bibliotekėlę.

Pradedama suprasti ryšį tarp knygos teksto ir asmeninės patirties	✂ Savo patirtus įspūdžius reiškia piešiniais, ženklais, judesiais; ✂ Žaidžia, imituoja, pasakoja įvardinant matomų žmonių, daiktų, reiškinių, vietovių, augalų, gyvulių pavadinimus; ✂ Atskiria išmonę nuo realybės.
Supranta, kad garsas siejasi su raide, o raidės sudaro žodį	✂ Mokosi taisyklingai ir aiškiai tarti gimtosios kalbos žodžius; ✂ Žaidžia žodžiais ir kuria naujus žodžius, ieško panašiai skambančių, besirimuojančių žodžių.
Žino keliolika abėcėlės raidžių	✂ Rodo ir įvardija raides; ✂ Rašo savo vardą, tėvų vardų pirmąsias raides; ✂ Dėlioja paveikslėlius su užrašytomis raidėmis; ✂ Manipuliuoja įvairios medžiagos raidėmis.
Pradedama skirti žodžius sudarančius garsus, skiemenis	✂ Pastebi ir įvardina vaizdų, ženklų, garsų skirtumus; ✂ Imituoja įvairius garsus (gyvūnų, paukščių balsus, vėjo ūžesį, griaustinio dundėjimą, lietaus teškėjimą ir t.t.); ✂ Žaidžia artikuliacijos, balso lavinimo, kvėpavimo žaidimus.
Supranta rašymo tikslus	✂ Žymi daiktus kortelėmis su užrašytu vardu; ✂ Kalba, pasakoja, deklamuoja, suprasdamas, kad visa tai užrašoma ženklais; ✂ Keverzoja, piešia, rašo raides žodžius; ✂ Lankosi bibliotekoje, knygyne, spaustuvėje; ✂ Kuria knygeles, grupės laikraštį, lankstinuką, dienoraštį, skelbimus, kvietimus, sveikinimo atvirukus, žemėlapius, kalendorius, grupės taisykles, dienotvarkę, valgiaraštį, receptus.
Spausdintomis raidėmis rašo savo vardą, kopijuoja aplinkoje esančius žodžius	✂ Dailina, spalvina korteles su užrašytais žodžiais, vardais; ✂ Štampuoja savo vardą; ✂ „Rašo“ knygeles;

	✂ Kuria iš paveikslėlių grupės knygeles, jas pavadina; ✂ Kopijuoja savo vardo raides, jas atpažįsta ir parodo knygoje; ✂ Rašo laišką draugui iš viršaus į apačią, iš kairės į dešinę.
Įvairiais simboliais bando perteikti informaciją	✂ Piešia didžiąsias raides, skaitvardžius; ✂ Piešia ornamentus, spalvina, kardo, lipdo tekstą; ✂ Rašo molyje, smėlyje, ant stiklo, lentoje ir kitur; ✂ Atvaizduoja ir žymi daiktus simboliais, schemomis; ✂ Kuria gyvenamųjų namų, gatvių planus, schemas, žemėlapius.
Kompiuteriu rašo raides, žodžius	✂ Susipažįsta su kompiuteriu, naudojimosi juo galimybėmis, sudedamosiomis dalimis: klaviatūra, monitoriumi, pele; ✂ Stebi, kaip rašo, spausdina ar renka tekstą kompiuteriu suaugusieji; ✂ Mėgina pamėgdžioti, „rašo“ tekstą; ✂ Kompiuteriu parašo savo vardą.

Sveikatos saugojimo kompetencija – pridėtinių galių plėtra, sveika/saugi, judėjimas/veikla, fizinė, dvasinė ir socialinė gerovė.

Esminės nuostatos:

- ☞ noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus
- ☞ noriai ugdomi sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus įgūdžius.

Siektinos vertybinės nuostatos, gebėjimai, pasiekimai	Vaiko veiksenos
Eina ratu, poroje, prasilenkiant, gyvatėle, atbulomis, šonu	☞ Vaikšto tiesiai nedidelėmės grupelėmis, visa grupe; ☞ Vaikšto vorele salės pakraščiais pagal daiktinius orientyrus, keičiant vedėjus; ☞ Vaikšto poromis, susikabinus rankomis, keičiant kryptį; ☞ Vaikšto tarp dvejų nubrėžtų linijų (25-30 cm) jų neužminant; ☞ Vaikšto dideliu ratu, susikabinus rankomis; ☞ Vaikšto tarp išdėstytų daiktų; ☞ Vaikšto ant žemės padėta lenta (15-20 cm.); ☞ Vaikšto nuožulnia lenta; ☞ Vaikšto vorele pirštų galais, kulnimis, aukštai keliant kelius; ☞ Vaikšto peržengiant per daiktus, gulinčius ant žemės (lazdas, kaladėles, kėglius); ☞ Vaikšto suoleliu, stora virve, lazda, plokščiu lanku padėtu ant grindų, tiesiai ir šonu (pristatomu žingsniu); ☞ Vaikšto dviese, trise, vorele įvairiai susikabinus rankomis, mkeičiant tempą, darant posūkius; ☞ Išsisklaidžius po signalo ieško savo vietos voroje; sustoja įvairiais rikiuotės būdais (Poromis, ratu, keliais ratais, voromis, eile); ☞ Vaikšto horizontaliu, nuožulniu buomu, atlikdami

	įvairius judesius rankomis ir kojomis; ☞ Vaikšto su gimnastikos lazda už nugaros sulenktomis per alkūnes rankomis; ☞ Vaikšto suoleliu pernešant įvairius daiktus; ties viduriu parsilenkiant su draugu; ☞ Vaikšto keturpėsčias pralysdamas pro virvutę, pro lanką, lentą; ☞ Laipioja aukštyn ir žemyn pristatomuoju žingsniu
Bėga pristatomu ir pakaitiniu žingsniu, aukštai keldamas kelius	☞ Bėga tiesiai nedidelėmis grupelėmis, visa grupe; ☞ Bėga vorele salės pakraščiais pagal daiktinius orientyrus, keičiant vedėjus; keičiant kryptį; ☞ Bėga tarp dvejų nubrėžtų linijų (25-30 cm) jų neužminant; ☞ Bėga tarp išdėstytų daiktų; ☞ Bėga vorele įvairiai keičiant tempą, darant posūkius; ☞ Išsisklaidžius po signalo ieško savo vietos voroje; sustoja įvairiais rikiuotės būdais (poromis, ratu, keliais ratais, voromis, eile); ☞ Bėga išsiskleidžiant, gaudant ir išsisukinėjant; pabėga nuo gaudančiojo, paveja bėgantįjį; ☞ Bėga plačiu žingsniu, peržengiant kliūtis; ☞ Pagal signalą kaitalioja ėjimą su bėgimu.
Bėga suoleliu, įkalnėn, nuokalnėn	☞ Bėga ant žemės padėta lenta (15-20 cm.); ☞ Bėga nuožulnia lenta, suoleliu; ☞ Bėga horizontaliu, nuožulniu buomu, atliekant įvairius judesius rankomis ir kojomis (rankos į šalis, už galvos, už nugaros, moja kojas pirmyn, atgal, ant pirštų ir pan.).
Šokinėja ant vienos kojos judant pirmyn, šoka į tolį, į aukštį	☞ Šokinėja abiem kojom judėdami į priekį; ☞ Šokinėja per dvi linijas; ☞ Nušoka nuo paaukštavimo į lanką; šokinėja viena koja iš lanko į lanką; ☞ Šokinėja vietoje abiem kojom, ant vienos kojos, nuo kojos ant kojos po signalo pasisukdami nurodyta

	kryptimi, pritūpdami; ☞ Šokinėja iš vietos arba įsibėgėjus į aukštį, persokdami kliūtį; ☞ Šokinėja pirmyn suspaudę tarp kojų koki daiktą; ☞ Šokinėja per nejudančią virvutę einant ir bėgant; ☞ Šokinėja per sukamą ilgą šokdynę; ☞ Šokinėja į tolį iš vietos, įsibėgėjus.
Rankos ir pirštų judesius atlieka vikriau, greičiau, tiksliau, kruopščiau	☞ Sulaiko paridentą kamuolį ir ridena jį atgal; ☞ Laisvai meta kamuolį į priekį ir bėga jo pagauti; ☞ Meta kamuolį į viršų ir jį sugauna; ☞ Meta kamuolį į žemę ir jį sugauna; ☞ Vaikšto ridendamas kamuolį suoleliu; ☞ Meta kamuolį kitam ir sugauna metamą atgal; ☞ Iš už galvos abiem rankom, per petį kaire, dešine ranka meta kamuolį į tolį; ☞ Meta smėlio maišelius į horizontalų taikinį dešine ir kaire ranka; ☞ Meta į tolį mažus kamuoliukus, kankorėžius, smėlio maišelius ir pan.; ☞ Meta sniego gniūžtes, kamuolį į judantį taikinį; ☞ Užsisega, atsisega drabužius; varsto, kopijuoja, konstruoja, žaidžia su dėlionėmis.
Tiksliau valdo pieštuką, žirkles	☞ Kerpa žirkklėmis; ☞ Piešia, kopijuoja, apvedžioja linijas; ☞ Brėžia tiesias, pasvirusias linijas, kopijuoja spausdintines raides, ornamentus.
Žaidžia komandoje, derina veiksmus	☞ Savarankiškai žaidžia ir organizuoja įvairius sportinius žaidimus; ☞ Dalyvauja estafetėse; ☞ Geranoriškai, garbingai ir nuotaikingai rungtyniauja ir lenktyniauja; ☞ Tariausi dėl bendros veiklos ir žaidimų, pasidalijimo žaislais bei sporto priemonėmis; ☞ Veikia drauge, suteikia pagalbą kitam ar jos

	paprašo, džiagiasi bendrais pasiekimais fizinėje veikloje; ☞ Žaidžia komandinius žaidimus su taisyklėmis: kvadrata, krepšinį, futbolą, badmintoną ir kt.
Su kamuoliu atlieka sporto žaidimų elementus	☞ Ridena kamuolį į vartus, taiko į daiktus (kėglius, kamuolius ir pan.); ☞ Meta kamuolį į žemę ir atmuša keletą kartų biš eilės; ☞ Eina ir bėga ridendamas, varydamas kamuolį vingiais tarp daiktų; ☞ Mėto kamuolį į horizontalų ir vertikalų taikinį dešine ir kaire ranka; ☞ Mėto kamuolį per kliūtis vienas kitam ir jį sugauna.
Valgo tvarkingai	☞ Naudojasi stalo įrankiais (šaukštu, šakute); ☞ Naudojasi servetėle; ☞ Valgo neskubėdamas, gerai sukramto maistą; ☞ Mandagiai elgiasi ir bendrauja prie stalo.
Žino, kad maistas reikalingas, kad augtų, būtų sveikas	☞ Pasakoja apie pagrindinius sveikatos požymius, klausosi kūrinėlių apie sveikatą, sveiką maistą; ☞ Varto enciklopedijas, patiekalų knygas, kuria plakatus, lankstinukus, knygeles, receptų knygas; ☞ Domisi organizmo funkcijomis, varto knygeles apie virškinimo, kvėpavimo, kraujotakos ir kt. organizmo sistemas; ☞ Domisi patiekalo sudedamosiomis dalimis; ☞ Pjausto, sveria, dalina daržoves, vaisius ir kt. maisto produktus.
Įvardija vieną kitą produktą, kurį valgyti sveika, kurį – ne	☞ Kalbasi apie maisto produktus, kuriuos valgyti sveika, ir tuos, kurių reikėtų atsisakyti; ☞ Gamina įvairius patiekalus; ☞ Plauna vaisius, daržoves; ☞ Varto knygeles, diskutuoja, domisi sveiku maistu, daržovių ir vaisių nauda sveikatai; ☞ Pratinasi valgyti daugiau daržovių, vaisių;

	- Pratinasi nevalgyti nežinomo maisto; - Stebi sveiko maisto piramidę ir susipažįsta su subalansuotos mitybos poveikiu sveikatai.
Savarankiškai serviruoja ir tvarko stalą	- Budi grupėje; - Susipažįsta su maisto gamavimo higiena ir stalo serviravimu.
Savarankiškai rengiasi, aunasi	- Savarankiškai rengiasi; - Užsisega sagas, užsitraukia užtrauktukus; - Užsiriša batų raištelius; - Tvarkingai susideda drabužius ir avalynę; - Rūpinasi rūbų, avalynės švara.
Suaugusiųjų padedamas renkasi drabužius ir avalynę pagal orą	- Rengiasi lengvai, kad drabužiai netrukdytų judėti; - Diskutuoja apie drabužių paskirtį, jų naudojimą pagal metų laikus; - Žaidžia žaidimus, kuriuose reikia aprenki/nurengti lėlę, meškiuką ar kitą žaislą, parinkti reikiamus drabužius; - Piešia metų laikus ir pagal orą apsirengusius žmones.
Priminus ar savarankiškai plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą	- Diskutuoja apie švaros ryšį su sveikata - Plauna rankas prieš valgį, parėjęs iš lauko, pasinaudojęs tualetu; - Prausiasi, naudojasi muilu, rankšluosčiu; šukuojasi asmeninėmis šukomis; - Po valgio skalauja burną vandeniu; valosi dantis; - Naudojasi nosine čiaudant, kostint, sergant sloga; - Savarankiškai naudojasi tualetu
Priminus stengiasi vaikščioti, sėdėti taisyklingai	- Pratinasi teisingai stovėti, sėdėti įvairios veiklos metu: žaisdamas, piešdamas, žiūrėdamas knygeles, televizorių ir kt.; - Basomis atlieka fizinius pratimus, veikšto po žolę, smėlį, akmenis.
Dažniausiai savarankiškai tvarkosi	Pats susitvarko darbo vietą po įvairios veiklos;

žaislus ir veiklos vietą	☞ Susitvarko žaislu, padeda juos į tam skirtą vietą; Pavalgęs nusineša indus į virtuvėlę
Stengiasi laikytis susitartų taisyklių	☞ Kalba, diskutuoja apie saugų elgesį kieme, parke, gatvėje, prie vandens; ☞ Domisi, aiškinasi, kur kreiptis pagalbos nelaimės atveju; ☞ Įsimena pagalbos telefoną; ☞ Kalba, komentuoja kaip elgtis su nepažįstamais žmonėmis; pajutęs pavojų kviečia suaugusius; ☞ Žaidžia įvairius saugaus eismo žaidimus, atlieka didaktines užduotis; atpažįsta pagrindinius kelio ženklus.
Stebint suaugusiam saugiai naudojami pavojingais įrankiais	☞ Atsargiai naudojami žirkklėmis, peiliu, klėjais ir kt.; ☞ Diskutuoja apie pavojingus sveikatai elektros prietaisus, rozetes, peilius, kitus aštrius daiktus; ☞ Neliečia vaistų, buitinės chemijos.

Meninė kompetencija – gebėjimai grožėtis jaučiant, matant, girdint ir pačiam kuriant.

Esminės nuostatos:

- ☼ domisi, gėrasi aplinka, meno kūriniais, menine veikla,
- ☼ jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje,
- ☼ jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą

Siektinos vertybinės nuostatos, gebėjimai, pasiekimai	Vaiko veiksenos
Pasakoja įspūdžius apie muzikos, vaidinimo, šokio, dailės kūrinių siužetą, vaizduojamus įvykius, veikėjus, kilusią nuotaiką	☼ Lankosi, stebi, pasakoja, apibūdina, vertina tai, ką matė parodoje, spektaklyje; ☼ Kuria, fantazuoja, seka juokų pasakas; ☼ Laisvai, spontaniškai reiškia savo įspūdžius, išgyvenimus; ☼ Reiškia, komentuoja, išsako vaidinimo sukeltus įspūdžius; ☼ Kalba su auklėtoja ir draugais dailės procese, taip pat apžiūrint dailės kūrinius; ☼ Kalba apie dailininkų, architektų kūrybą, vaikų darbus.
Stengiasi kuo gražiau šokti, vaidinti, deklamuoti, dainuoti, groti, piešti	☼ Vaidina-žaidžia trumpas sceneles pagal literatūrinius, muzikinius, istorinius, pačių pasiūlytus siužetus; ☼ Parodo parengtas sceneles draugams, tėvams švenčių, koncertų metu; ☼ Vaidindami atskleidžia savo meninius gebėjimus: dainuoja, šoka, groja; ☼ Piešia, kuria įvairioms parodėlėms; ☼ Elgiasi pagal sceninio elgesio taisykles: išeina į sceną, nusilenkia, palaukia kol baigsis plovimai, padėkoja publikai.

Gėrisi ir grožisi savo menine kūryba	✿ Aktyviai eksponuoja savo darbus, rodo kitiems; ✿ Įgarsina pasakodami, improvizuodami savo piešinį; ✿ Klausydamiesi muzikos stengiasi susikaupti, įsiklausyti; ✿ Aptaria savo ir kitų vaikų dailės darbus; ✿ Stebi aplinką ir patirtus įspūdžius vaizduoja piešiniuose, kūrybiniuose darbeliuose, pasakoja, komentuoja, pristato savo kūrinių.
Pastebi papuoštą aplinką, meno kūrinius, pasako, kas jam gražu	✿ Varto lietuvių liaudies meno albumus; ✿ Klausosi lietuvių liaudies dainų, tautosakos kūrinių; ✿ Dalyvauja darželio, grupės aplinkos puošime; ✿ Pasako kas jam gražu, kas patinka meno kūrinyje, aplinkoje, drabužiuose; ✿ Stebi, tyrinėja tautodailės ir profesionaliosios dailės kūrinius.
Tyrinėja girdimos muzikos, triukšmo, tylos panašumus ir skirtumus	✿ Domisi, tyrinėja, atranda, išgirsta natūralių (gamtos) ir žmogaus sukeltų garsų pasaulį; ✿ Raiškiai taria skaičiuotes, greitakalbes, paukščių pamėgžiojimus; ✿ Tapo klausydamiesi muzikos ir ją atvaizduoja.
Pasako kūrinio nuotaiką, tempą, dinamiką, skiria kai kuriuos girdimus instrumentus	✿ Laisvai judėdamas improvizuoja, mokosi pajusti judėjimo kryptį, tempą, ritmą, charakterį; ✿ Klausosi muzikos kūrinių, išreiškia, atliepia jų nuotaiką, emocijas; ✿ Klausosi aplinkos garsų, juos įvardina; ✿ Įvardina ryškiai išsiskiriantį instrumentą ir jį pavaizduoja; ✿ Žino terminus: kompozitorius, dainininkas, choristas.
Dainuoja sudėtingesnio ritmo, melodijos vienbalses dainas	✿ Išbando, atranda, naudoja balso galimybes, taisyklingai kvėpuoja, aiškiai artikuliuoja ir tiksliai intonuoja; ✿ Intonuoja įvairiu aukštumu kartodami patarles, mėdžiodami auklėtoją, drauge tęsia vieną toną;

	✿ Dainavimą papildo judesiais: imitaciniais, instrumentiniu bei „kūno garsų“ pritarimu, kurį gali sugalvoti patys.
Eina ratelių, šoka šokius ratu, vienoje linijoje, su įvairiais žingsniais ir elementais	✿ Laisvai juda erdvėje, improvizuoja judesiais, jaučia judėjimo kryptį, tempą, ritmą, charakterį; ✿ Ritmingai atlieka elementarius judesius (šuoliukus, pritūpimus, sukinius); ✿ Šoka, žaidžia lietuvių liaudies žaidimus, ratelius ir šokius.
Melodiniais vaikiškais muzikos instrumentais groja 2-3 garsų melodijas	✿ Grodami išbando įvairius garsų išgavimo būdus: mušimą, pūtimą, braukimą; ✿ Groja, žaidžia įvairius kvėpavimo žaidimus; ✿ Susipažįsta su 2-3 naujais mušamųjų, styginių, klavišinių bei pučiamųjų muzikos instrumentų skambesiu ir garsų išgavimo būdais, juos pavadina; ✿ Groja ritmus su pauzėmis, keičia grojimo tempą, dinamiką.
Pritaria suaugusiojo grojimui, stengiasi kartu pradėti ir baigti kūrinį	✿ Klausosi, atlieka tautosakos kūrinius, liaudies dainas; ✿ Atliekamiems kūrinėliams pritaria švilpynėmis, molinukais, tamburinais, būgneliais, barškučiais ir kt.
Improvizuodamas balsu, muzikos instrumentu kuria melodiją trumpam tekstui, paveikslui	✿ Susipažįsta su liaudies instrumentais; ✿ Atlieka vokalinius pratimus dėl artikuliacijos, taisyklingos laikysenos ir kvėpavimo, dainavimo ritmo pajautimo; ✿ Parenka instrumentą kūrinėlio turiniui, veikėjui pavaizduoti; ✿ Sugalvoja ritmus žodeliams, skanduotėms, trumpiems eilėraštukams, plodami, trepsėdami ar grodami su ritminiais instrumentais; ✿ Padainuoja, paploja, pagroja įvairiais būdais savo ar draugo vardą; ✿ Įgarsina pedagogo sekamą pasaką.

Šoka sudėtingesnius ratelius, įvairių žingsnių ir natūralių judesių šokius	✿ Sudaro paprasčiausias figūras: sustoja į ratelį, vorą, dviem eilėm, poromis; ✿ Šokdami rateliu gali keisti ratelio dydį, kryptį, atlikti dviejų dalių šokelius, žaidimus, su tekstais ir be jų; ✿ Juda zigzagais, sudaro ratelį savarankiškai.
Šoka improvizuotai kurdamas septynių-aštuonių natūralių judesių seką	✿ Laisvai judėdamas improvizuoja, mokosi pajusti judėjimo kryptį, tempą, ritmą, charakterį; ✿ Improvizuodami laisvai perteikia skambančios muzikos nuotaiką, vaizduoja įvairių gyvūnų, personažų charakterį; ✿ Darniai sutartinai atlieka paprasčiausias figūras: pritūpia, pašoka, sukasi už parankių, didna-mažina ratelį, sudaro du ratelius; ✿ Sugalvoja judesių nesudėtingai dainelei; ✿ Melodiją išreiškia judesiu.
Kuria lėlių, dramos vaidinimus, improvizuoja trumpas frazes, fizinius veiksmus, atskleidžia emocines būsenas	✿ Improvizuoja trumpas sceneles be žodžių ir su žodžiais, pavieniui ir su draugais; ✿ Bendraudami vienas su kitu keičia balso intonaciją; ✿ Sveikinas vienas su kitu, su žaisliukais; ✿ Žaidžia laisvai, spontaniškai, atkuria iš patirties išgyventus vaidmenis (gydytojas, pardavėja ir kt.); ✿ Gamina, dekoruoja pirštų lėles.
Detalesniais dailės darbais pasakoja realias ir fantastines istorijas, įvykius	✿ Kuria, tyrinėja, fantazuoja, veikia su tapybos, grafikos bei įvairiomis dailės medžiagomis plokštumoje ir erdvėje; ✿ Kuria pačių išgyventą ir įsivaizduojamą pasaulį pačių pasirinkta ar auklėtojos siūloma technika; ✿ Lytėdami, regėdami pajunta tai, ką įsivaizduoja; ✿ Piešia, vaizduoja, fantazuoja, kuria išklausę žodinės kūrybos, peržiūrėję knygelę iliustracijas.
Vaizdus papildo grafiniais ženklais (raidėmis, skaičiais, žodžiais)	✿ Pratinasi užrašyti vardą ar pirmąją jo raidę; ✿ Piešiniuose naudoja regimos informacijos vaizdinius: raides, skaičius, rodykles; ✿ Plėšo, kerpa, klijuoja įvairias goemetrines formas,

	dėlioja ornamentus, regimos informacijos ženklus; ☼ Naudoja horizontalias, vertikalias, pasvirusias linijas.
Skirtingiems sumanymams įgyvendinti pasirenka dailės priemones ir technikas, eksperimentuoja mišriomis technikomis	☼ Kuria pačių išgyventą ir įsivaizduojamą pasaulį pačių pasirinkta ar auklėtojos siūloma technika; ☼ Atranda linijos, spalvos, formos, medžiagų struktūros ypatumus; ☼ Atranda formų, spalvų, reiškinių priešingybes; ☼ Braižo pagaliuku ant smėlio, sniego; ☼ Naudoja miušrią techniką: kreideles ir spalvotus pieštukus ar flomasterius; ☼ Plėšo, kerpa, klijuoja įvairias goimetrines formas, dėlioja ornamentus, regimos informacijos ženklus; ☼ Konstruoja iš medinių, plastmasinių detalių.
Nori atlikti ir suprasti vis daugiau naujų, nežinomų dalykų	☼ Pratinasi naudoti, pažinti pagrindines spalvas veikloje: tapydami, aplikuodami, darydami atspaudus, konstruodami, žaisdami; ☼ Vardina, išreiškia metų laikų spalvas, jų nuotaiką spalvomis, simboliais; ☼ Tapo plačiu teptuku, pamirkytu vandenyje (be dažų) ant šaligatvio, tvoros ar kt.
Kelia probleminius klausimus, diskutuoja, įsivaizduoja, fantazuoja	☼ Stebi žmonių, gyvūnų, paukščių pėdsakus sniege, smėlyje, patys juos padaro; ☼ Naudoja įvairaus dydžio kartono dėžes žaidimams; ☼ Tapo maišydami spalvas ir nusako jų pavadinimus; ☼ Pro langą ar pasivaikščiojimų metu stebi gamtą, analizuoja jos objektus ir juos atvaizduoja; ☼ Kalbasi apie tai, kokiomis spalvomis vaizduoti.
Ieško naujų idėjų, netikėtų sprendimų, neįprastų medžiagų, priemonių, lengvai, greitai keičia, pritaiko, siekia savito rezultato	☼ Eksperimentuodami su įvairiomis priemonėmis ir medžiagomis atranda įvairias linijas, dėmes, jų derinius; ☼ Pastebi, atranda, išbando reikšdami savo sugebėjimus su įvairaus šiurkštumo, storumo, įvairių spalvų popieriumi (laikraščiai, servetėlės,

	tapetai, folijos ir kt.); ✿ Piešia, lanksto, klijuoja įvairias plokščias ir pusiau plokščias formas; ✿ Išbando įvairias priemones, kuriomis galima štampuoti: pagaliukai, trintukai, kamšteliai iš bulvės, morkos, burokėlio; ✿ Kuria paveikslėlį iš spalvoto plastilino ant kartono; ✿ Kuria iš gamtinių medžiagų; ✿ Tapo darbelius neatkeliant rankos, vienu užsimojimu, vaizduojančius spiralę, siūlą kamuolį; ✿ Daro koliažus, tapo portretus, gamina kaukes.
Drąsiai, savitai eksperimentuoja, nebijo suklysti	✿ Eksperimentuoja su didelių matmenų medžiagomis ant didelių popieriaus lapų; ✿ Eksperimentuoja su įvairiomis grafikos priemonėmis ir medžiagomis; ✿ Eksperimentuoja ant balto ir spalvoto (sausos, šlapio) įvairaus formato, įvairaus dydžio popieriaus pirštu, teptuku, guašo dažais ar akvarele; ✿ Laisvai eksperimentuoja naudodamas skirtingas spalvas, formas; ✿ Laisvai eksperimentuoja su įvairiomis tūrinėmis medžiagomis: moliu, plastilinu, drėgnu smėliu, sniegu.

6. Pedagogo veikla

6.1. Socialinė kompetencija

Tikslas: Ugdyti vaiko socialinį, emocinį intelektą.

Pedagogo veikla:

- Grupėje kuria saugią, demokratišką bendravimui ir bendradarbiavimui palankią aplinką.
- Pratina žaisti, veikti mažose ir didesnėse grupelėse.
- Natūraliai bendraudamas rodo, kaip galima tartis, aiškintis, ginti savo nuomonę.
- Pratina girdėti vienas kitą, skatina prakalbinti, pakviesti žaisti, derinti sumanymus, veiksmus, keistis informacija.
- Skatina drąsiai išsakyti savo nuomonę, mintis, teikti pasiūlymus, diskutuoti.
- Pratina netrukdyti šalia esančiam, prisitaikyti prie draugų, jų veiklos.
- Ugdo gebėjimus ieškoti išeities, kai nesutampa poreikiai ir interesai.
- Pratina vaikus dalyvauti šventėse, konkursuose, koncertuose, kituose renginiuose.
- Skaito grožinės literatūros kūrinius, pasakoja, skatina atpažinti ir įvardinti veikėjų išgyvenamus jausmus, nuotaikas, savijautą.
- Siūlo nuotaikas, jausmu reikšti įvairiomis meninės raiškos formomis.
- Dalyvauja kuriant grupės taisykles.
- Suteikia informaciją apie nesaugų elgesį, pavojingas vietas, netinkamo elgesio pasekmes.
- Suteikia informaciją apie tai, kur, pas ką ir kada reikia kreiptis paramos ar pagalbos.
- Moko naujų būdų, padedančių atsikratyti įtampos.
- Sudaro sąlygas vaikų kūrybiniais - vaidmeniniams žaidimams.

6.2. Pažinimo ir mokėjimo mokytis kompetencija

Tikslas: Lavinti vaiko kognityvinį (pažinimo) intelektą ir įgalinti jį mokytis.

Pedagogo veikla:

- Skatina vaikus aktyviai domėtis gamta, aplinka ir pasauliu.
- Kuria socialinės aplinkos ir gamtos pažinimui pritaikytą aplinką
- Pateikia atsakymus į vaikų klausimus, skatina smalsauti, klausinėti, dalintis patirtimi.
- Skatina ieškoti naujos informacijos, eksperimentuoti, atrasti, tyrinėti.
- Siekia patenkinti kiekvieno vaiko individualius pažinimo interesus, atsižvelgiant į vaikų pasaulio pažinimo ypatumus.
- Padeda užrašyti stebėjimų, tyrinėjimų, atradimų rezultatus.
- Skatina ieškoti atsakymų į iškilusius klausimus, spręsti problemas, daryti išvadas.

- Padeda vaikui suprasti save, žmogų ir jo gyvenimo būdą, tarpusavio santykius.
- Skatina domėtis savimi ir kitais žmonėmis: išoriniais ir vidiniais panašumais ir skirtumais.
- Pabrėžia šeimos tarpusavio santykių svarbą. Įvykus pokyčiams šeimoje, padeda vaikui juos išgyventi.
- Organizuoja išvykas, ekskursijas prie gamtos ir kultūros paminklų.
- Padeda suvokti laiko, erdvines sąvokas, ugdo vaikų mąstymą.
- Kartu su vaikais stebi augmeniją, gyvūniją, pokyčius gamtoje.
- Ugdo vaikų vertybines nuostatas: pajusti, grožėtis, saugoti, didžiuotis.
- Moko tinkamo elgesio gamtoje, aiškina, kaip galima prisidėti prie gamtos tausojimo, saugojimo, aiškina taršos žalą aplinkai.
- Kuria situacijas, kupinas žaismės, nuotykių ir atradimų.
- Skatina vaiką spręsti problemas, tyrinėti, kritiškai mąstyti ir vertinti galimybes.
- Kartu su vaiku ieško dominančios informacijos internete, enciklopedijose.
- Parenka muzikos įrašus ir moko vaiką naudotis grotuvu.
- Sudaro sąlygas vaikui mokytis fotografuoti.

6.3. Komunikavimo kompetencija

Tikslas: Ugdyti mąstančią ir komunikuojančią asmenybę.

Pedagogo veikla:

- Sukuria vaikų kalbinį aktyvumą skatinančią aplinką.
- Parenka kalbines raiškos priemones, atitinkančias vaiko amžių, individulius poreikius ir gebėjimus.
- Sudaro sąlygas vaikams nuolat girdėti taisyklingą, spalvingą, rišlią suaugusiųjų kalbą, skatina ją mėgdžioti.
- Kalbos ugdymą vykdo spontaniškai ir tikslingai, sudarydamas įvairias situacijas.
- Kalbos mokymą pradeda nuo konkrečių sąvokų ir būtiniausių kalba reiškiamų veiksmų (susipažinimo, pasisveikinimo).
- Drąsina ir skatina vaikus išreikšti save žodžiais, džiaugiasi gebėjimais.
- Skatina pasakoti draugams, auklėtojoms, išsakyti savo džiaugsmą, liūdesį, gailestį, užuojautą.
- Pratina išklausyti, kai kalba pašnekovas - draugas, auklėtoja, kitas suaugęs žmogus.
- Plečia žodyną, žodžių reikšmių supratimą, tobulina kalbos garsų tarimą.
- Įtraukia kitakalbius vaikus į įvairią kalbinę veiklą.
- Sistemingai ir kryptingai stebi ir vertina vaiko kalbos pokyčius ir pažangą, ją skatina.

- Organizuoja parodas, išvykas, ekskursijas.
- Skatina vaikus spontaniškai improvizuoti, fantazuoti. Padeda užrašyti jų mintis, pasakojimus.
- Skatina domėtis parašytu žodžiu, pavaizduotu simboliu.
- Skatina dėlioti, apžiūrinėti įvairios tematikos paveikslėlius, iliustracijas, jas apibūdinti, aptarti.
- Supažindina su skirtingų žanrų, autorių, įvairaus laikmečio literatūra.
- Plečia žodyną, aiškina nežinomų žodžių reikšmę.
- Skatina vaikų kūrybinę raišką kaip savitą komunikacijos būdą.

6.4. Sveikatos saugojimo kompetencija

Tikslas: Užtikrinti vaikui saugią/sveiką aplinką ir suteikti žinių, gebėjimų ir įgūdžių sveikatos stiprinimui.

Pedagogo veikla:

- Įvertina vaiko augimo tempą, individualius ypatumus, atsižvelgia į kiekvieno vaiko galimybes, pritaiko sveikatinimo veiklos trukmę ir intensyvumą.
- Kuria visapusiškai vaiko sveikatai palankią ugdymo(si) aplinką.
- Puoselėja sveikos gyvensenos tradicijas, yra sektingas pavyzdys vaikams.
- Nuolat stebi vaiko savijautą, nuotaiką.
- Sudaro sąlygas savarankiškai judėti ir dalyvauti organizuotoje veikloje.
- Organizuoja prokščiapėdystės profilaktiką, pratimus, parūpina reikiamų priemonių.
- Suteikia informacijos apie pavojingas vietas, priemones, kokias traumas galima patirti elgiantis nesaugiai.
- Skatina tyrinėti, kur ir kaip juda kūnas, numato ir siūlo vaikams išbandyti vis naujus judėjimo būdus, padrąsina, paskatina savarankiškai ieškoti naujų judėjimo galimybių.
- Integruoja judrius žaidimus, mankšteles į kitas veiklas.
- Skatina vaikus kontroliuoti judesius, skatina išreikšti nuotaiką, judesiais vaizduoti reiškinius.
- Pastebi vaiko pastangas, žavisi drąsa, ištverme, kantrybe, kruopštumu.
- Orientuoja vaikus į gėrį ir grožį, pratina kultūringai elgtis, sąmoningai valdyti jausmus, tvardytis.
- Suteikia žinių apie maisto svarbą vaikų augimui, vystymuisi, sveikatai, skatina nevartoti nevertingų produktų.

- Organizuoja sveiko maisto vakarones, sportines šventes, estafetes, konkursus, parodas, ekskursijas ir t.t.
- Derina fizinę veiklą ir poilsį. Moko atsipalaiduoti po fizinio krūvio.
- Organizuoja pasivaikščiojimus gryname ore.
- Stebi ir kooreguoja vaikų laikyseną.
- Skatina norą užaugti tvirtam ir gražiam.

6.5. Meninė kompetencija

Tikslas: Sudaryti sąlygas meno pažinimui ir saviraiškai.

Pedagogo veikla:

- Kartu su vaikais kuria savitą, estetišką ir funkcionalią grupės aplinką.
- Sudomina, padrąsina, į meninę veiklą įtraukia drovius, nedrąsius, uždarus, kitų nesuprastus, įskaudintus bei meninės raiškos patirties stokojančius vaikus.
- Džiaugiasi kiekviena spontaniška menine vaiko veikseną, ji palaikoma, išplėtojama, praturtinama individualiai arba įtraukiant visą grupę.
- Kuria erdvę vaiko kūrybinių galių plėtotei – siūlo neišbandytas priemones, medžiagas, idėjas, teikia pasiūlymus.
- Skatina improvizuoti, tyrinėti meno kalbą, eksperimentuoti meninės raiškos priemonėmis, būdais.
- Kuria vaikui įdomias situacijas, kelia problemas, siūlo netikėtas temas, parenka įvairias priemones, medžiagas.
- Organizuoja kolektyvinius dailės darbus, bendrus meninius projektus, bendrus spektaklius, koncertus, parodas.
- Organizuoja išvykas, ekskursijas prie architektūros ir gamtos paminklų, į muziejus, parodas, koncertus, teatrus.
- Padeda vaikams kurti šventinę aplinką, atspindinčią švenčių nuotaikas, generuoja projektinės veiklos idėjas, vaikų sumanymus.
- Darželio interneto svetainėje talpina kūrybinių projektų aprašus.

7. Vaiko – šeimos – pedagogo partnerystė

Tikslas: Siekti aktyvios partnerystės, užtikrinant kokybiško vaiko ugdymo sėkmę.

Uždaviniai:

- ✓ Susipažinti su šeimos socialine, kultūrine aplinka, ugdymo tradicijomis, vaiko vystymosi ypatumais.
- ✓ Vertinti ir gerbti šeimos vaidmenį vaiko ugdyme.
- ✓ Atskleisti šeimai vaiko gyvenimo raidos ypatumus.
- ✓ Planuoti ir iš anksto aptarti tėvų lankymosi grupėje galimybę (adaptacijos ir tolimesnio ugdymo metu).
- ✓ Leisti šeimai pačiai pasirinkti jai priimtinius dalyvavimo grupės veikloje būdus.
- ✓ Kartu su šeima priimti bendrus sprendimus nutariant, kokios paslaugos bus teikiamos vaikui ir kokios paramos šeima pageidautų.
- ✓ Kartu su šeima aptarti vaiko poreikius, pasiekimų lygį, ugdymo būdus, pasiektą pažangą.
- ✓ Stengtis įtraukti šeimą (esant poreikiui) į individualios vaiko ugdymo programos kūrimą ir jos įgyvendinimą.
- ✓ Išlaikyti konfidencialumą – bendrauti su šeima labai taktiškai ir subtiliai.

8. Bendradarbiavimo su šeima būdai, formos

Bendraudamas ir bendradarbiaudamas su šeima, pedagogas taiko formalius, neformalius, netradicinius būdus ir formas. Pedagogas juos renkasi atsižvelgdamas į šeimos kultūrą, grupės bendruomenės poreikius.

Formalios sąveikos būdai:

- Tėvų susirinkimai.
- Diskusijos.
- Edukacinis tėvų švietimas (konsultacijos, rekomendacijos, paskaitos).
- Tėvų lankymasis grupėje, dalyvavimas ugdymo procese („Tėvėlių akademijos“ veikla).
- Bendrų projektų kūrimas ir įgyvendinimas (išvykos, ekskursijos, žaidimų savaitės, sportiniai, šventiniai renginiai).

Neformalios sąveikos būdai:

- Individualūs pokalbiai.
- Skelbimų lentos, informacija.
- Rašteliai, laiškai, žinutės.

9. Ugdymo pasiekimai ir jų vertinimas

Ikimokyklinės grupės pedagogas, siekdamas visuminiai pažinti vaiką ir įvertinti jo pasiekimus stebi jį, taiko pedagogo kompetencijos rėmuose apibrėžtus pažinimo metodus, padedančius išsiaiškinti vaiko turimą patirtį, savijautą, fizinę brandą, poreikius, interesus, gebėjimus, bendravimo ir veiklos ypatumus, namų kultūrinę aplinką, šeimos socialinę padėtį, lūkesčius bei nuostatas į ugdymą.

Vertinimo sampratos pamatas – atskleisti, ką vaikai geba, ir gali, kokie jų pasiekimai, o ne sutelkti dėmesį į tai, ko jie nežino ar negali atlikti. Įvertinimas turi padėti plėsti vaiko žinias, didinti supratimą ir ugdyti pasitikėjimą. Įvertinimas turėtų teikti informacijos ir remti asmenybės sklaidą skatinančius ugdymo būdus. Galutinis šio siekio tikslas – padėti vaikui pačiam vertinti save. Įsivertinimo esmė – padėti vaikui tapti nepriklausomu ir savarankišku.

Vertinimo paskirtis yra tai, jog atsiranda galimybė sekti vaiko pasiekimus; sudaromos sąlygos, kad ugdymo programa atitiktų jo poreikius ir garantuotų, jog kiekvieną vaiką lydės sėkmė. Be to, vertinant išryškėja, kuriems vaikams gali prireikti individualios ar papildomos pagalbos.

Vertinimas - nuolatinis procesas, kurio metu auklėtojos nuolat stebi vaikus. Kartais stebėjimas būna neformalus ir auklėtoja nieko neužsirašinėja. Kitais kartais stebima turint aiškų tikslą: pasižymima, ar vaikas įgijo tam tikrų įgūdžių, ar suvokė tai, ką reikėjo. Derindama formalų ir neformalų stebėjimą, auklėtoja susidaro tikslų kiekvieno vaiko įgūdžių bei gebėjimų vaizdą.

Vertinimas atliekamas du kartus per metus. Pirmasis vertinimas atliekamas mokslo metų pradžioje, kurio metu fiksuojamas esamas vaiko gebėjimų ir pasiekimų lygis, numatomi tolimesni ugdymo tikslai. Antrasis vertinimas atliekamas mokslo metų pabaigoje, kuris padeda įvertinti vaiko padarytą pažangą nuo pirmojo vertinimo.

Vertinimo proceso dalyviai:

- vaikai,
- pedagogai,
- tėvai.

Vertinimo metodai:

- vaiko stebėjimas,
- vaiko veiklos ir kūrybos produktų analizė,
- pokalbis su vaiku,
- savianalizė,
- apklausa,
- tyrimas.

Duomenų fiksavimas ir kaupimas atliekamas stebint, žymint pastabas ar duomenis grupės knygoje, segant įvertinimo aplanką, pildant anketas, kaupiant vaikų darbus aplankuose, fotografijose.

Įvertinimo aplankas – tai vaiko darbelių, atliktų pratybių užduočių rinkinys, rodantis vaiko pasiekimų lygį per tam tikrą laiko tarpą.

Vaikų pasiekimų lygį bei išsivystymą reikėtų įvertinti kasmet, mokslo metų pradžioje ir pabaigoje, kad būtų galima tinkamai planuoti, koreguoti mokslo metų veiklą.

Vertinimo aktualumas. Atsižvelgiant į įstaigos pasirinktos darbo struktūros specifiškumą, toks pasiekimų vertinimas tampa labai aktuali bendradarbiaujant pedagogams: dalijantis turima informacija ir žiniomis apie bendrą grupės lygį ir apie individualią vaikų patirtį grupės kontekste. Vertinimas leidžia palyginti vaiko gebėjimus mokslo metų pradžioje su gebėjimais parėjusių mokslo metų pabaigoje, pastebėti per vasarą įvykusių pokyčių dinamiką bei numatyti tolesnio vaiko ugdymo(si) gaires, sudaryti individualią ugdymo(si) programą vaikui ir grupei, identifikuoti galimus raidos sutrikimus.

Vertinimas mokslo metų pabaigoje leidžia nustatyti individualią kiekvieno vaiko ir grupės pažangą, informuoti tėvus; aptariant ugdymo proceso rezultatus su būsima auklėtoja, užtikrinti ugdomojo proceso tęstinumą. Atlikta vertinimo rezultatų analizė pedagogų tarybos pasitarimuose padeda numatyti ugdomojo proceso spragas, parinkti tinkamiausias ugdymo(si) formas, metodus ir priemones, kryptingai taikyti inovacijas, laikytis ugdomojo proceso tęstinumo, sistemiškumo, lankstumo bei individualizavimo, į ugdymo turinį integruoti naujas programas, taikyti įvairius ugdymo metodus. Vaikų pasiekimų vertinimas vykdomas vadovaujantis ŠIMM švietimo aprūpinimo centro parengtomis rekomendacijomis „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu“ (Vilnius, 2015).

Pastaba. Rengdamos programą, 18 vaiko ugdymosi pasiekimų sričių apjungėme į ugdymo turinyje išdėstytų socialinės, sveikatos saugojimo, komunikavimo, pažinimo, meninės kompetencijų struktūrą. Vaikų pasiekimai vertinami žingsniais, kurie įrodo jų pažangą nuo 0 iki 6 metų. Žingsniai atspindi visus pasiekimus: žinias, gebėjimus ir vertybines nuostatas.

Individualus vaiko pažangos ir pasiekimų vertinimas pagal prieduose pridėtas lenteles.

10. Naudoti šaltiniai ir literatūra

PROGRAMOS:

1. Adaškevičienė A. Judėjimo džiaugsmas. Lietuvos ikimokyklinukų fizinio aktyvumo optimizavimo programa. Vilnius, 1996.
2. Aukime sveiki ir stiprūs. Vaikų sveikatos ir fizinio ugdymo programa.
3. Bakūnaitė J. Humanistinio vaikų ugdymo programa. Auginu gyvybės medį. Vilnius, 1998.
4. Bendroji priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa. Vilnius, 2003.
5. Ikimokyklinio ugdymo gairės. Programa pedagogams ir tėvams. Vilnius, 1993.
6. Norkus S. ir kt. Lietuvos kūno kultūros programa. Augti ir stiprėti. Šiauliai, 2004.
7. Piliuvienė A., Dailidienė N., Jakučiūnienė D., ir kt. Ikimokyklinio amžiaus vaikų saugios gyvensenos įgūdžių ugdymo programa. Vilnius, 1997.
8. Rauckis J., Drungilienė D. Ankstyvojo amžiaus vaikų kūno kultūros programa. Klaipėda, 2003.
9. Vaikų darželio programa "Vėrinėlis". Vilnius, 1993.
10. Vėrinėlio metai: Ruduo, Žiema, Pavasaris. Ikimokyklinio ugdymo gairės. Programa pedagogams ir tėvams. Vilnius, 1993.

LITERATŪRA:

1. Adaškevičienė E. Vaikų sveikatos ugdymas. Vilnius, 1999.
2. Andrews T. Ugdymas spalvomis. Algavė, 2014.
3. Bandzienė O., Bobrova L., Staponkienė Z. Vaikų kūno kultūra. Šiauliai, 2004.
4. Bakutytė R. Pradinių klasių mokinių humaniškumo ugdymas: monografija. Šiauliai, 2001.
5. Bakūnaitė J., Humanistinio vaikų ugdymo programa. Auginu gyvybės medį. Vilnius, 1998.
6. Bulotaitė L., Gudžinskienė V., Mockevičienė O., Jakučiūnienė D. Gyvenimo įgūdžių ugdymas. Vilnius, 2004.
7. Caughlin P. A., Hansen K.A., Heller D. ir kt. Į vaiką orientuotų grupių kūrimas: knyga auklėtojais. Kaunas, 1997;
8. Černius V.J. Žmogaus vystymosi kelias. Nuo vaikystės iki brandos. Kaunas, 2006.
9. Demokratiškos pedagogikos matai. Danų autorių straipsnių rinkinys kuriančiam pedagogui. Vilnius, 2005.
10. Rodžersas C. Harmoningai gyvenančio žmogaus samprata. Psichologija. Vilnius, 1989.
11. Staerfeldt Eric, Mahiasen Rask Christian. Pedagogika ir demokratija. Vilnius, 1999.
12. Bendroji priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa. Švietimo aprūpinimo centras. Vilnius, 2003.

13. Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai. Švietimo aprūpinimo centras. Vilnius, 2003.
14. Grabauskienė A. Gerumo mokyklėlė. Vilnius, 1996.
15. Gražienė V., Jonynienė V. Kviečiame pažaisti (I-III dalis). Kaunas, 2006.
16. Izarkowicz D., Stebėjimas ir refleksija vaikystėje, Klaipėda, 2010.
17. Įsivertinimas ar vertinimas – kas svarbiau? Vaiko pasiekimų vertinimo aplankas. Metodinis leidinys priešmokyklinio ugdymo pedagogams, 2011.
18. Kaip atpažinti vaiko gabumus? Švietimo aprūpinimo centras. Vilnius, 2008.
19. Kaip keisti mokymo praktiką: ugdymo diferencijavimas atsižvelgiant į mokinių įvairovę. Vilnius, 2006.
20. Kirsten A. Hansen, Roxane K. Kaufman, Steffen Saifer. Ugdymas ir demokratijos kultūra. Vilnius, 1997.
21. Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti. Parengė Jankauskienė L., Monkevičienė O., ir kt.. Švietimo aprūpinimo centras. Vilnius, 2006.
22. Monkevičienė O. Ankstyvojo ugdymo vadovas. Vilnius, 2001.
23. Monkevičienė O. ir kt. Vėrinėlis. Knyga auklėtojais (II dalis). Vilnius, 1995.
24. Piaget J., Vaiko pasaulėvoka. Vilnius, 2014.
25. Priešmokyklinio ugdymo turinio įgyvendinimas. Metodinės rekomendacijos. Vilnius, 2004.
26. Siegel L.J., Bryson T.P. Auklėjimas be dramų. Vilnius, 2015.
27. Staerfeldas E., Christianas Raskas Mothiesenas. Artyn vaiko (I ir II dalys). Vilnius, 1997.
28. Tsabory Sh. Sąmoninga tėvystė. Vilnius, 2015.
29. Verseckienė O. Marcinkas F., ir kt. Po tėviškės dangum. Etninio ugdymo gairės. Vilnius, 1995.
30. Žukauskienė R. Raidos psichologija. Vilnius, 1996.
31. Walsh K.B. Į vaiką orientuotų klasių kūrimas: knyga ugdytojams. Kaunas, 1998.
32. Švietimo pagalba – kas tai? [žiūrėta: 2015-09-19]. Prieiga per internetą:
<<http://www.ikimokyklinis.lt/index.php/straipsniai/teveliams/svietimo-pagalba--kas-tai/3422>>.

DOKUMENTAI:

1. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (2011).
2. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, ratifikuota 1995 m. liepos 3d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I-983.

3. Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. liepos 4 d. nutarimas Nr. IX-1700 „Dėl Valstybinės švietimo strategijos 2003 – 2012 metų nuostatų“.
4. Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. rugpjūčio 20 d. nutarimas Nr. IX-1569 „Dėl Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcijos patvirtinimo“.
5. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005m. sausio 24 d. nutarimas Nr.82 „Dėl Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012m. nuostatų įgyvendinimo programos patvirtinimo“.
6. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005m. balandžio 18 d. įsakymas Nr. ISAK - 627 „Dėl ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašo“ (2011 m. birželio 7 d. įsakymo Nr. V-1009 redakcija).
7. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. kovo 1 d. įsakymas „Dėl ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtros 2011–2013 metų programos patvirtinimo“.
8. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. liepos 5 d. įsakymas „Dėl psichologinės pagalbos teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

Viršelio iliustracija:

Erika V. (5 m.) „Mūsų rožinis darželis žalioje Giraitėje“

Techninį darbą atliko:

Aušra Gradickienė